

ucn act2learn

Kursusdag

Når elevers adfærd bliver oplevet som problemadfærd

UCN, Aalborg
Tirsdag d. 28. maj 2024

Pernille Nielsen
UCN act2learn Pædagogik og Læring

 **Den Mangfoldige
Folkeskole**

Hvem er giraffen?

Særligt optaget af betingelsers betydninger, og hvordan vi bedst muligt skaber deltagelsesmuligheder for alle børn i skolen.

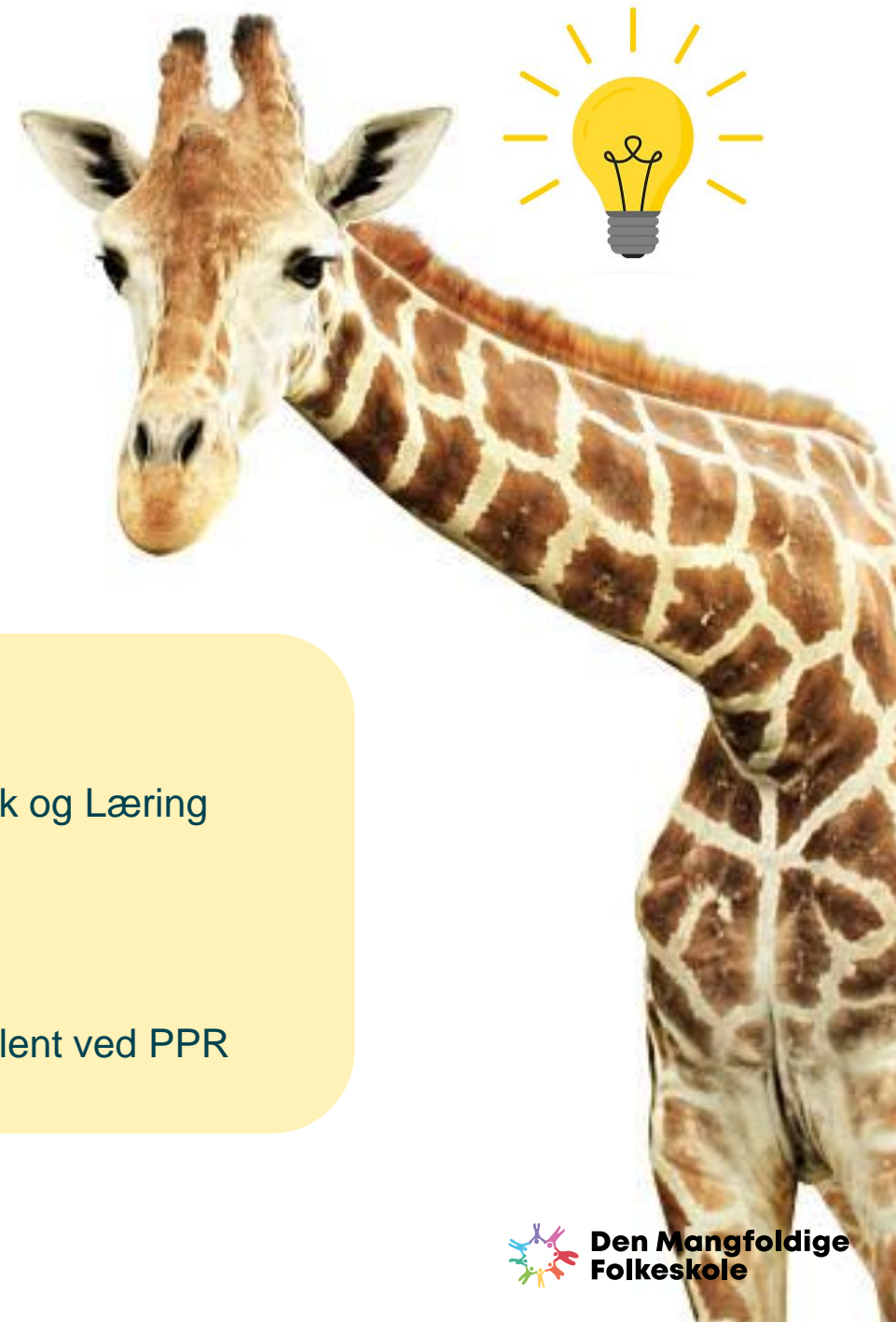
Pernille Nielsen

Adjunkt, UCN act2learn, Pædagogik og Læring

Folkeskolelærer

Cand.pæd. i pædagogisk psykologi

Tidligere specialpædagogisk konsulent ved PPR

Den Mangfoldige Folkeskole

Samtlige 11 nordjyske kommuner og Professionshøjskolen UCN er sammen om det treårige projekt "Den Mangfoldige Folkeskole".

Her skal en lang række lokale indsatser være med til at løfte en af folkeskolens største udfordringer: At skabe rum til, at flere børn og unge kan lære og trives i den almene undervisning og deltage i skolens fællesskaber.

I Den Mangfoldige Folkeskole skal vi udnytte det potentiale, der er i at skabe en læringskultur, hvor vi afprøver og lærer sammen og lærer af hinanden lokalt og på tværs af kommunerne.

I dag er vi sammen om at belyse forskellige perspektiver på, hvordan vi kan forstå børns fællesskaber i skolen, problemforståelser, og hvilke betingelser skolen skaber for børns muligheder for at udvikle fællesskaber.

Den Mangfoldige Folkeskole

Formål:

At øge deltagelsesmulighederne for alle børn og unge.

Mål:

- Styrke den inkluderende didaktiske og pædagogiske praksis.
- Styrke alle børn og unges læring og trivsel.
- Styrke grundlaget for fremtidens skole.

Den Mangfoldige Folkeskole

Kurser og møder Videndeling Kommunale indsatser Om projektet

Den Mangfoldige Folkeskole

Samtlige 11 nordjyske kommuner og Professionshøjskolen UCN er sammen om det treårige projekt "Den Mangfoldige Folkeskole". Her skal en lang række lokale indsatser være med til at løfte en af folkeskolens største udfordringer: At skabe rum til, at flere børn og unge kan lære og trives i den almene undervisning og deltage i skolens fællesskaber.

Kurser og webinarer →

Artikler og kursusmateriale →

Efter i dag

- Følg løbende med på hjemmesiden for ny inspiration, kompetenceudvikling og videndeling.
- Spred gerne budskabet om mulighederne i Den Mangfoldige Folkeskole.
- Videndel om dagens læring med kolleger og ledere.
- Slides kan findes efterfølgende på hjemmesiden.

Kursets indhold

Hvordan forstår vi børns fællesskaber?

Problemforståelser: Hvad peger forskningen på?

Hvad fortæller nyere mobbeforskning os om børns fællesskaber?

Fællesskabende didaktikker

Analyse: Hvordan kan vi få viden om børns fællesskaber?

Check-in

Hvad er den vigtigste årsag til, at du er her?

Hvordan forstår vi børns fællesskaber?

Hvordan forstår I fællesskaber i skolen?

Hvad tænker I på, når
I tænker på
børnefællesskaber i
skolen?

Hvad kendetegner (i
jeres optik) gode,
sunde, stærke
børnefællesskaber?
Hvad er det, I får øje
på i de fællesskaber?

Hvad kendetegner de
udfordrede
børnefællesskaber (i
jeres optik)?

Børns deltagelsesmuligheder

Hvilke betingelser skaber vi (skolen) i forhold til børnenes fællesskaber?

”Begrebet om deltagelse udpeger en dobbelthed: At forstå et barn som en deltager indebærer både at kigge på barnets måder at tage del og være med på i en bestemt social situation og at se på den sammenhæng, børnene deltager i, samt hvilke forhold der er på spil her. Deltagelse er på den måde knyttet til sociale samspil – mellem forskellige børn, mellem betingelser og måder at deltage på, mellem børn og voksne.”

Barnets deltagelse/grunde

Det barnet deltager i/betingelser

(Kousholt & Testmann, 2019)

Inkluderende fællesskaber

- Fællesskaber skal forstås som mere end venskaber. Det er de sociale sammenhænge, vi færdes i.
- Fællesskaber kan derfor betragtes som noget, som vi altid er en del af, men som vi har forskellige muligheder for at virke ind på og deltage i – og hvor vi skaber betingelser for os selv og hinanden.
- Fællesskaber indebærer en dobbelthed, hvor vi på den ene side er fælles om noget, men samtidig har forskellige interesser og perspektiver på, hvad der skal foregå.
- Et fællesskab, hvor ALLE har mulighed for at deltage på en meningsfuld måde, kan betragtes som et inkluderende fællesskab.

Case: Anton og Amira

"I dag må der ikke spilles fodbold med andre klasser, så det er kun 3.x, der spiller kamp. Amira og Anton er med, og Anton brokker sig over, at Amira spiller dårligt. Amira siger, at det ikke er nogen konkurrence. De har flere højlydte udvekslinger. Anton vil gerne have spillet til at køre, han tager bolden, hvis der bliver spillet til Amira, og råber ad hende, når hun laver fejl. Han råber, at hun skal gå frem på banen, at hun skal tage sig sammen osv. Amira siger, at hun ikke kan lide den måde, Anton er på. 'Vi øver os jo', siger hun flere gange."

(Testmann, 2019)

Anton og Amira har forskellige opfattelser af aktiviteten, og det giver anledning til en konflikt mellem dem.

Anton spiller fodbold i sin fritid, og hans engagement ligger i at få spillet til at køre og i forståelsen af, at spillerne varetager forskellige opgaver på banen. Antons deltagelse bliver besværliggjort, når Amira ikke følger reglerne og varetager sine opgaver på banen.

Amira har en anden opfattelse af, hvad formålet med deltagelsen i aktiviteten er, hun vil øve sig og blive bedre. Det, synes hun, at der skal være plads til, så derfor er det ud fra hendes perspektiv ikke okay, at Anton skælder hende ud.

Case: Anton og Amira

"I dag må der ikke spilles fodbold med andre klasser, så det er kun 3.x, der spiller kamp. Amira og Anton er med, og Anton brokker sig over, at Amira spiller dårligt. Amira siger, at det ikke er nogen konkurrence. De har flere højlydte udvekslinger. Anton vil gerne have spillet til at køre, han tager bolden, hvis der bliver spillet til Amira, og råber ad hende, når hun laver fejl. Han råber, at hun skal gå frem på banen, at hun skal tage sig sammen osv. Amira siger, at hun ikke kan lide den måde, Anton er på. 'Vi øver os jo', siger hun flere gange."

Anton og Amira befinder sig begge i udsatte positioner, hvor de har svært ved at få adgang til klassens fællesskaber. For dem begge er fodbold en aktivitet, der er nem at deltage i, fordi man bare løber ind på banen og siger "jeg er med". Derfor bliver det vigtigt for dem at fastholde deres måde at deltage på, da de ellers vil miste deres adgang, og måske ikke har andre steder at gå hen.

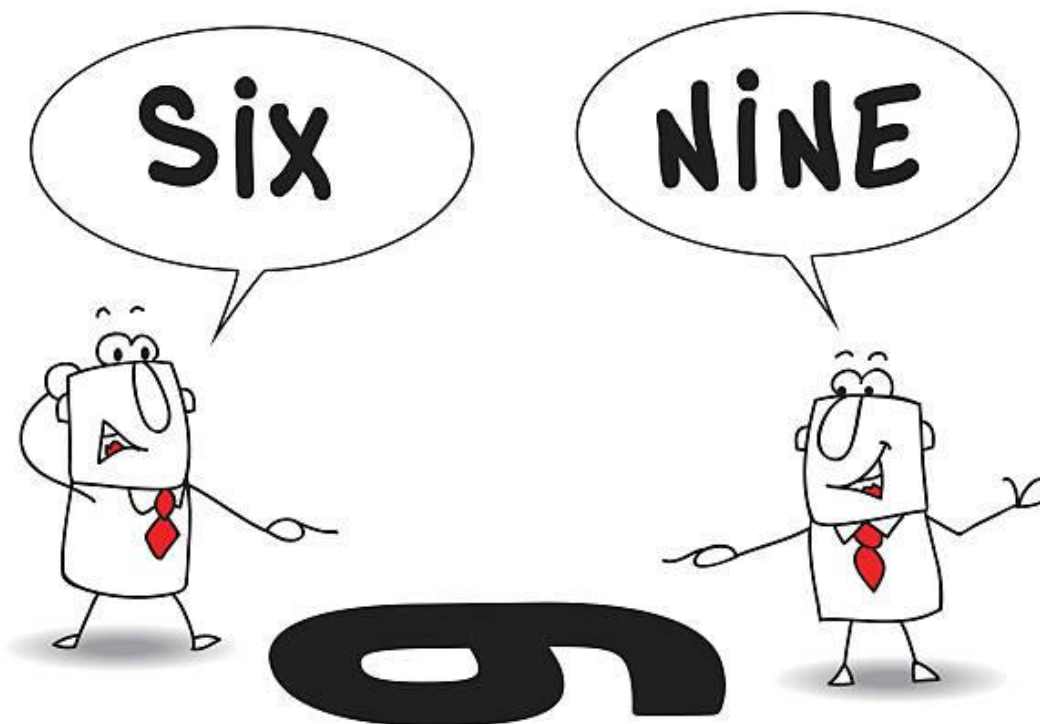
Det interessante bliver derfor at være nysgerrig på:

- Hvilke betingelser skaber aktiviteten?
- Hvilke betingelser skaber de for hinanden?
- Hvad er deres grunde til at gøre, som de gør?

Konflikter som uundgåelige

”Konflikter ses som en uundgåelig del af, at mange parter er engageret i noget sammen, som de samtidig ser forskelligt på. Vi ser altså ikke konflikter som fejl i maskineriet, men som muligheder for at lære om, hvilke udfordringer forskellige parter oplever på baggrund af forskellige typer af opgaver og ansvar. Det kræver muligheder for at tage problemer op og analysere, hvad konflikterne hænger sammen med, og hvordan de er begrundet set fra forskellige parters perspektiver.”

(Højholt & Kousholt, 2018)

Barnets perspektiv

”Børns perspektiver handler om at undersøge en situation eller sammenhæng ud fra den måde, som børnene ser og oplever den på. I den tilgang, betyder børns perspektiver at anlægge en bestemt analytisk vinkel på en situation eller et forløb, hvor man undersøger og forsøger at forstå det, der sker fra børnenes positioner og deres muligheder for at deltage. Det kan handle om at undersøge, hvad børn er optagede af, og hvad de engagerer sig i sammen – helt konkret kan man se efter, hvad børnene gør, hvor de så at sige ‘kigger hen’, hvad og hvem de ser ud til at være rettede mod, og hvad de prøver på at komme til med hinanden.”

(Kousholt & Testman, 2019)

Børns fællesskaber

”Det at kunne komme til at være med sammen med andre børn har stor betydning. Når man spørger børn, peger de ofte selv på hinanden som det vigtigste i forhold til at have det godt i institutioner og skoler. Det betyder selvfølgelig ikke, at de voksne ikke har nogen betydning, men det retter vores opmærksomhed mod den betydning børn har for hinanden – og at professionelle må organisere det pædagogiske arbejde i forhold til børnenes fællesskaber... Begrebet om ‘børns fællesskaber’ retter fokus mod, hvad børnene sammen skaber, på sociale samspil og betydninger og forskellige deltagelsesbetingelser. De måder, børnenes fælles aktiviteter (fx lege) organiseres på, har betydning for, hvordan forskellige børn kan være med og bidrage til aktivitetens indhold og udvikling... Samtidig betyder måderne at tilrettelægge og organisere den pædagogiske praksis på meget for, hvordan børn kan skabe fællesskaber. Når man undersøger børnenes fællesskaber, må man altså også interessere sig for, hvilke betingelser der er for at skabe fællesskaber på netop dette sted.”

(Kousholt & Testman, 2019)

Fællesskaber skal skabe nysgerrighed omkring...

Hvordan forskellige aktiviteter skaber forskellige deltagelsesmuligheder?

Hvordan sociale dynamikker og samspil er mellem børnene?

Hvordan børnenes muligheder er for at øve indflydelse og bidrage?

Drøftelse

Tænk på en aktivitet fra din praksis: Det kan fx være en læringsaktivitet eller en pauseaktivitet.

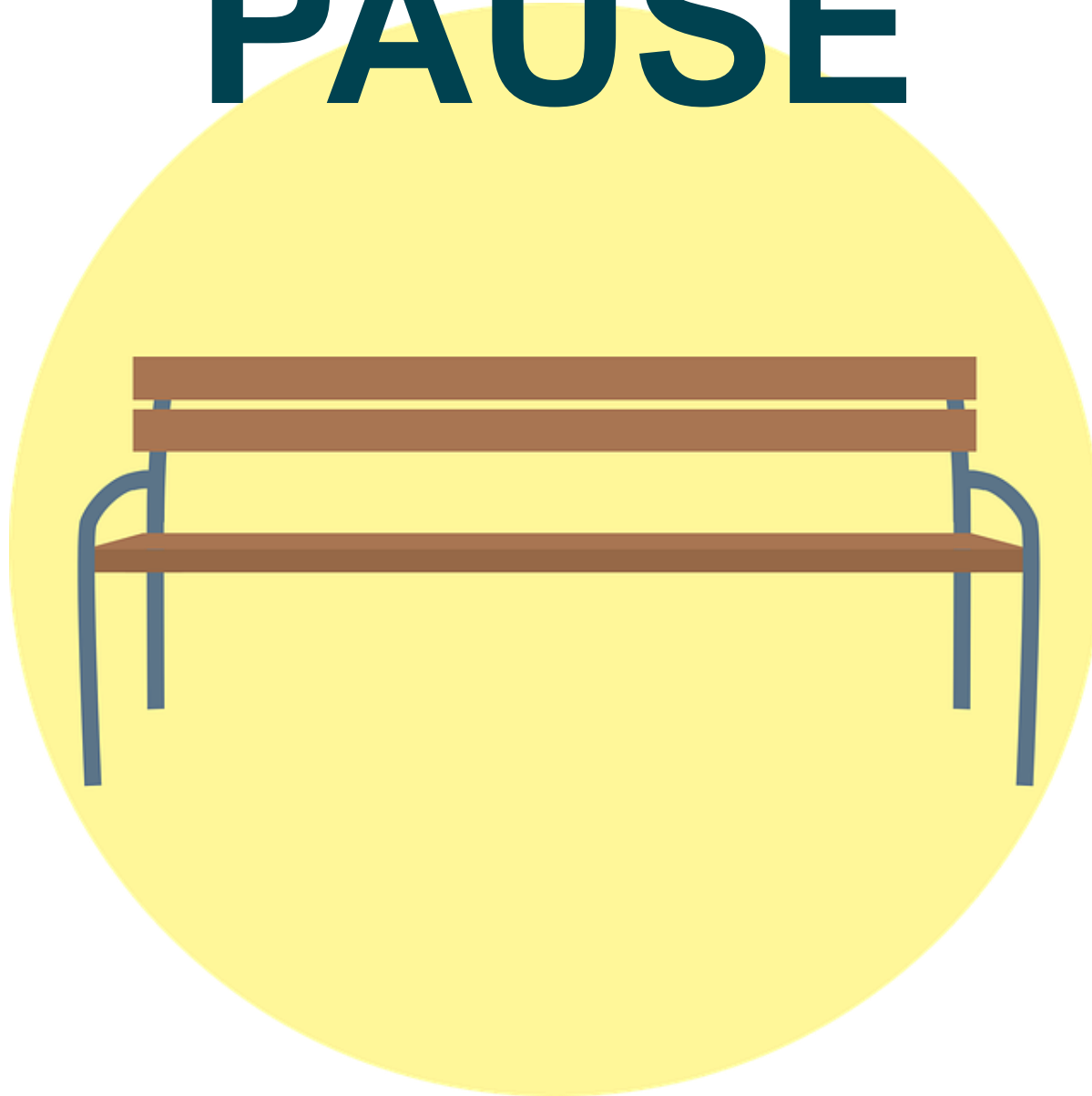
Hvilke deltagelsesmuligheder skaber aktiviteten?

Hvordan er børnenes muligheder for at have indflydelse og bidrage?

Hvilke muligheder er der for, at flere forskellige perspektiver kan bringes i spil?

Hvad er det, børnene er fælles om i aktiviteten?

PAUSE

Problemforståelser: Hvad peger forskningen på?

Problemforståelser

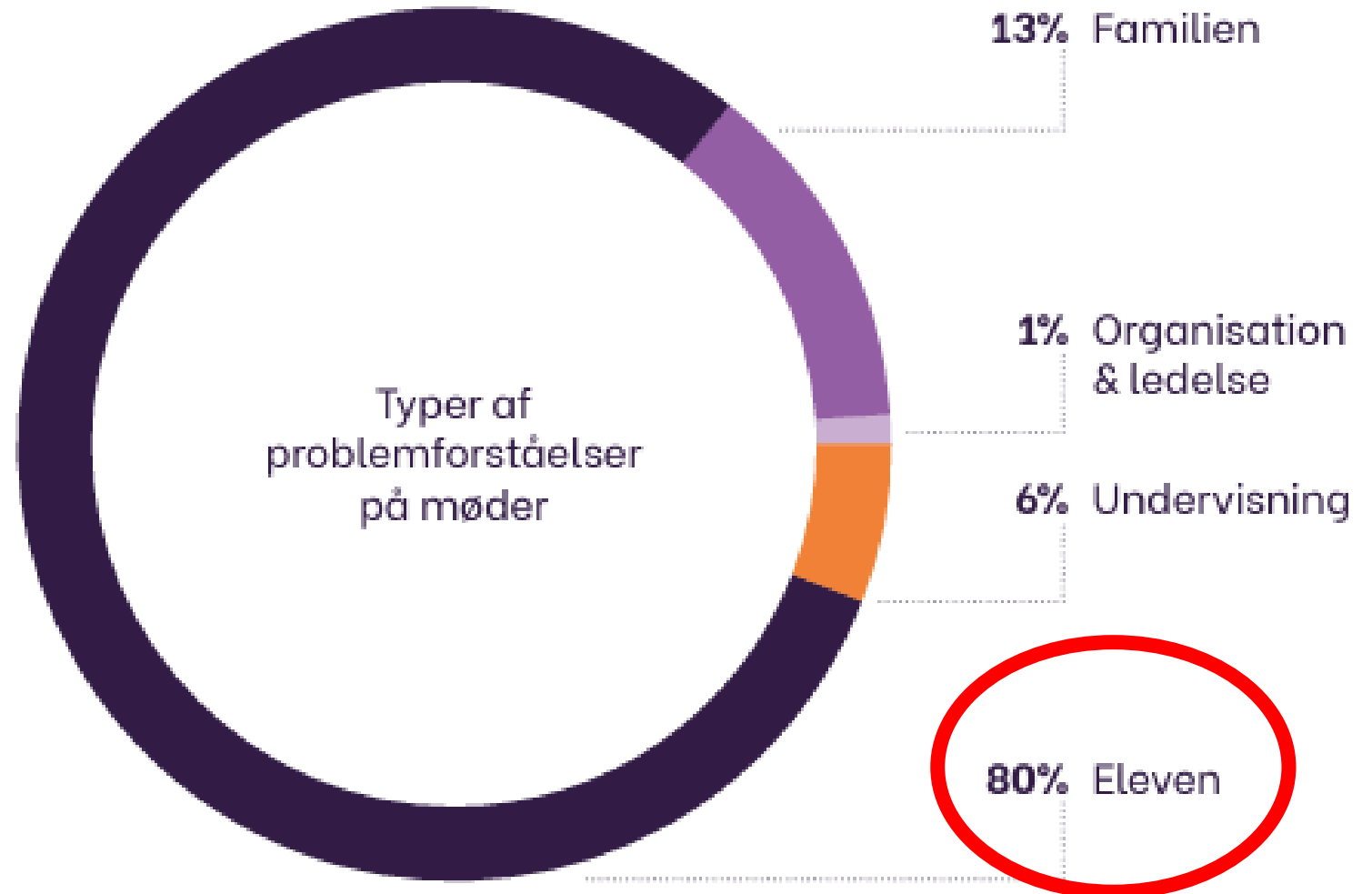

Problemforståelser på møder

Cirkeldiagram 1:

Procentvis fordeling af hvor ofte en problemforståelse dukker op på møder

”Analyser viser en dominerende tendens til, at fokus rettes mod eleven eller elevgruppen og ikke mod den praksis, som eleverne indgår i. Det betyder, at den specialpædagogiske viden og kompetence, der generelt er til stede på skolerne, praktiseres ud fra en individuel problemforståelse, hvormed eleven antages at være bærer af et givent problem, der håndteres med kompensation eller behandling.”

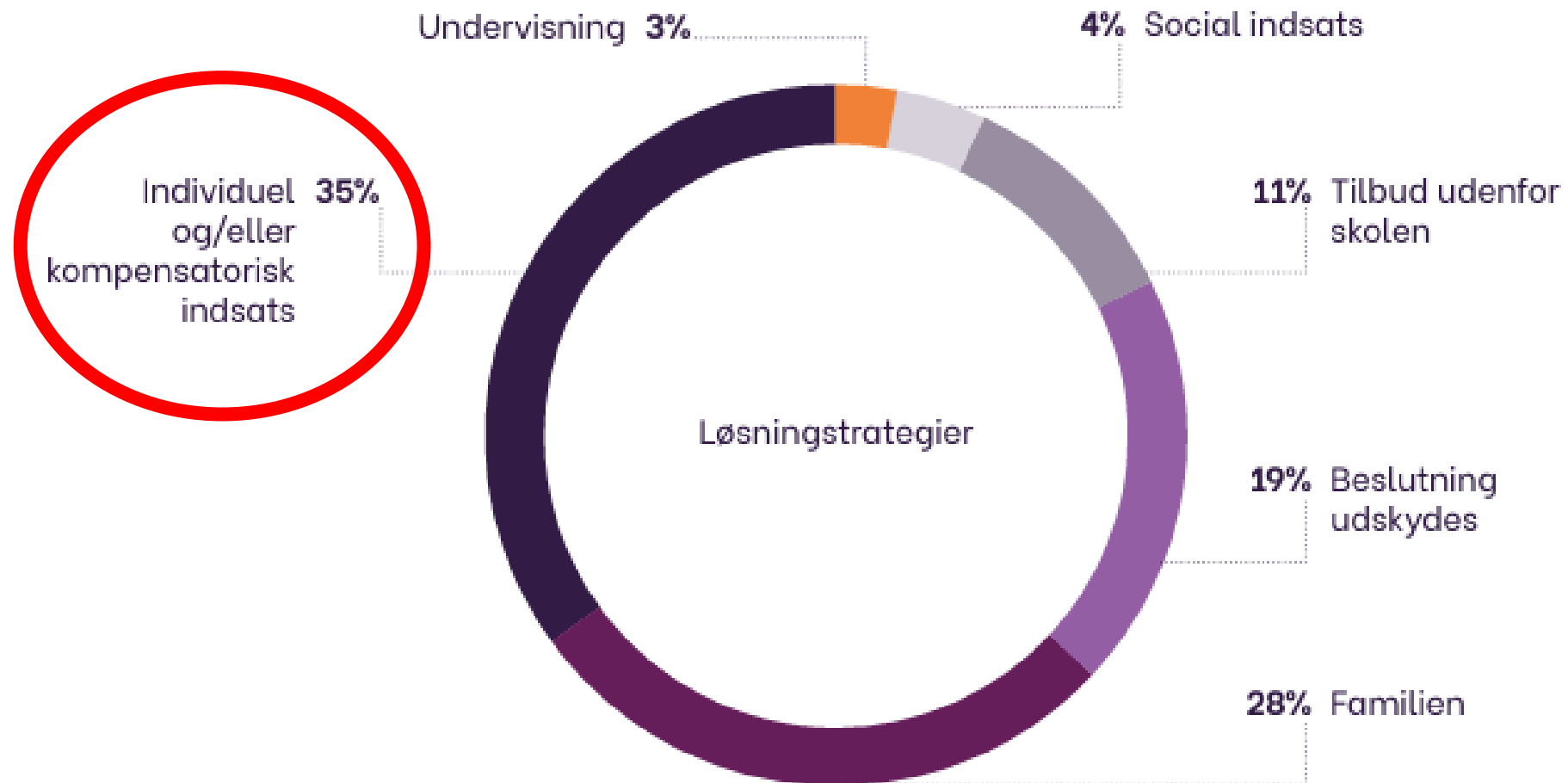

Løsningsforslag på møder

(Hansen, Jensen, Molbæk, & Schmidt, 2020)

Cirkeldiagram 2:

Procentvis fordeling af hvor ofte en løsningsstrategi dukker op på møder

Case: Anne

”Annes lærere og pædagoger deler på et møde deres bekymringer for Anne. De oplever, at hun er meget stille, går rundt alene meget af tiden og virker afvisende og uinteresseret i de andre børn. De oplever, at Anne ikke tager meget initiativ til at være med. Når hun en gang imellem er med i en leg, ser de hende forlade legen tilsyneladende uden grund og uden at give besked til de andre børn. De oplever, at Anne er meget opsøgende i forhold til de voksne, eksempelvis i pauserne hvor hun ofte går rundt sammen med en voksen. Forældrene giver udtryk for, at de godt kan genkende bekymringen i forhold til de sociale relationer, men at de derudover oplever Anne meget anderledes og som en meget bestemt, viljestærk pige med meget energi.

På baggrund af dette møde bliver lærerne og pædagogerne enige om at igangsætte et forløb, hvor de skal have særlig opmærksomhed på Anne.”

Case: Anne

Hvilke problemforståelser er på spil omkring Anne i henholdsvis del 1 og del 2?
Hvordan lykkes det at udfordre problemforståelserne i casen?

”De observerer bl.a. følgende:

En gruppe piger sidder i en sofa og kigger i deres mapper med billeder af deres familier. De snakker sammen om billederne. En pige rejser sig, og Anne sætter sig på hendes plads med sin mappe. Da pigen kommer tilbage, siger hun ”Flyt dig, det er min plads” til Anne, som flytter sig uden at sige noget. Anne sætter sig lidt derfra og leger med en dukke. Efter lidt tid går Anne igen over til pigerne i sofaen med sin mappe i hånden og kigger på. En pige siger: ”Du står i vejen, Anne, flyt dig.” Anne rykker to skridt baglæns. Pigen gentager: ”Du står for tæt på”, og Anne går et stykke væk fra pigerne, kigger lidt på dem på afstand og går så ud af rummet.”

(Kousholt & Testman, 2019)

Problemforståelser

”Ofte dukker den problemforståelse op, der knytter sig til tanker om at inklusion handler om et individ (en afviger) skal forandre sig for at blive optaget i et fællesskab (de normale), hvorved den grundlæggende personlige oplevelse af udenforskab står i risiko for at blive forstærket.”

(Mardahl-Hansen, Schwartz, & Tybjerg, 2020)

Problemforståelser

Når de tværfaglige møder tager udgangspunkt i det enkelte barn, rettes fokus på barnet og familien.

Dette fører til individualiserede handlemuligheder og tiltag: fx AKT-samtaler, Coolkids, affektregulering, forældreforløb.

Dette medfører en problemforståelse af, at problemet ligger i det enkelte barn og vanskeliggør den professionelle udforskning af, hvordan skolelivet (og dets kontekster) skaber problemer i børnenes hverdagsliv – og hermed udviklingen af handlemuligheder i skolens læringsfællesskaber.

Stærke konsensuskulturer

”Endeligt er samarbejdet domineret af en stærk konsensuskultur, hvilket betyder, at de forskellige faglige perspektiver, forståelser og erfaringer ikke undersøges eller reflekteres [...] Generelt kan man sige, at de professionelle i og omkring skolen har til opgave at skabe forandringer i skolernes praksis hen mod udvikling af en mere inkluderende skole. Men i en dominerende konsensuskultur, hvor de professionelle har fokus på at undgå konflikt, støtte hinanden, have gode relationer til hinanden og have tillid til hinanden, bliver det implicite mål at finde fælles forståelser og fælles fodslag fremfor at udfordre og udvikle praksislogikkerne og søge nye veje.”

(Hansen, Jensen, Molbæk, & Schmidt, 2020)

”Forældre og professionelle i skolen har således brug for hinandens perspektiver i samarbejdet med børnene om at forandre og udvikle børns deltagelsesmuligheder i læringsfællesskaber.”

(Mardahl-Hansen, Schwartz, & Tybjerg, 2020)

Drøftelse: Problemforståelser

Hvilke problemforståelser oplever I, i jeres praksis?

Hvornår og hvordan lykkes I med at udfordre problemforståelser?

Hvad kan være årsager til disse problemforståelser?

Hvornår oplever I, at det er vanskeligt at udfordre problemforståelserne?

Hvad fortæller nyere
mobbeforskning os om børns
fællesskaber, kulturer og
gruppedynamikker?

Klassisk mobbeforståelse

Mobning som en form for individuel aggression – fokus på **individuelle karaktertræk** hos mobbere og mobbeofre.

Lineær forståelse med to positioner: **Mobbere og mobbeofre**

Mobbere opfattes som: magtfulde, dysfunktionelle, asociale – årsagsforklaringer er fx dårlig opdragelse, at de primære omsorgsgivere er kolde eller eftergivende osv.

Mobbeofre opfattes som: passive, føjelige, ængstelige, usikre eller svage – nogle gange er de også selv "skyld i det".

Hun er meget skrøbelig

De kommer også fra en anden kultur

Forældrene er vist ved at blive skilt

Han er et helt oplagt mobbeoffer

Han er også enebarn

Hun er ikke opdraget til at tage hensyn til andre

Hun er ved at blive udredt for ADHD

Han har selv trukket sig fra fællesskabet

Drøftelse

Hvilke narrativer er i spil omkring børnene (og eventuelt deres familier) på jeres skoler, når der opstår mobning eller social eksklusion?

Mobning gentænkt – det nye mobbesyn

Mobning skabes socialt, men rammer individuelt – vi bør altså fokusere mere på mangler i miljøet frem for mangler hos enkelte børn.

Skolemobning opstår i skoleklasser, der savner **sammenhængskraft og fælles tilhørsforhold.**

Hvis der mangler tryghed og fællesskab kan mobning være de fællesskaber, børnene har mulighed for **at samle sig om.**

Man kan betragte mobning som en **uformel fællesskabsform**, der bygger på **ekstrem udstødelse.**

Helle Rabøl Hansen, Ph.d.
Børne- og skoleforsker

Longing for belonging

”Mennesker er sociale væsner
disponeret biologisk og
bekræftet kulturelt med en
længsel efter at høre til og en
angst for social eksklusion.”

(Hansen, 2023)

Længslen efter at høre til i sin
flok – klassen, gruppen,
fællesskabet – er så stærk en
kraft for alle mennesker, at vi
føler os truede, hvis behovet
ikke tilgodeses.

Social eksklusionsangst

Eksklusionsangst findes i alle gruppesammenhænge.

Det er angsten for:

- Udstødelse, at blive ignoreret.
- At blive hånet, grinet af.
- Ikke at blive valgt.

Klasser eller grupper, der er **særlig ramt af eksklusionsangst** er utrygge, og der vil være en høj grad af mistrivsel.

Sådanne klasser kan fx opleves **urolige**, eleverne kan udvise **modstand mod undervisning** og aktiviteter, eller der kan være **mobning**.

Det opleves belastende for alle – uanset hvor man befinder sig i klassens hierarki.

Behov for fællesskab

Når behovet for samhørighed er truet og angsten for social eksklusion er aktiveret, er mobning et nærliggende udfald i klassen.

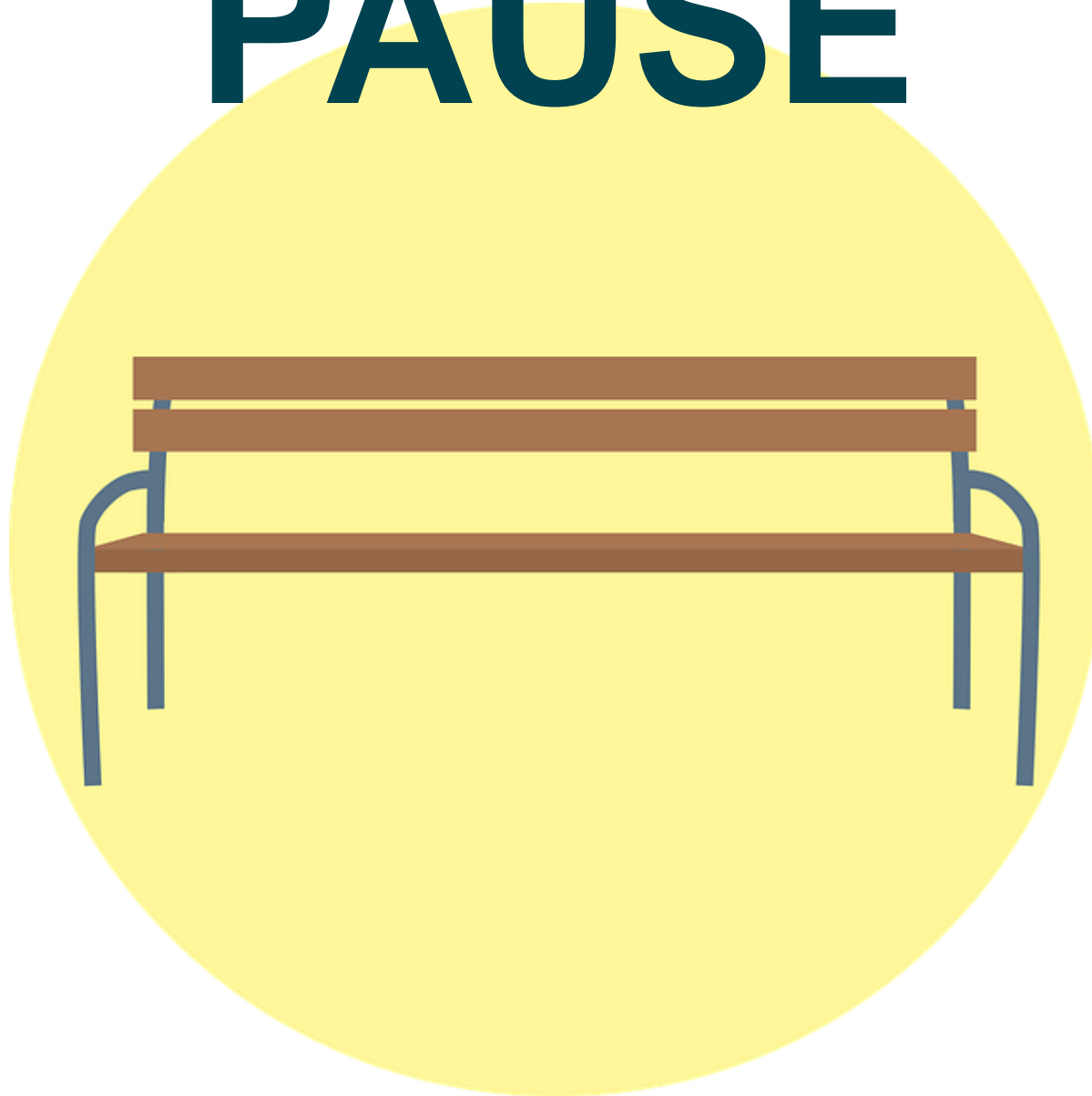
Mobning kan fungere som (utrygt) klassefællesskab. Nogle udstødes af fællesskabet og denne udstødelse fungerer som fællesskab for dem, der udstøder...

Drøftelse

Tænk på de to begreber
"Longing for belonging" og
"social eksklusionsangst".

Hvordan ser du de to begreber
komme til udtryk i din egen
praksis?

PAUSE

ucn act2learn

(Parentesmetoden)

Pernille Nielsen |
UCN act2learn Pædagogik og Læring

 **Den Mangfoldige
Folkeskole**

(Parentesmetoden)

En metode til professionelle, der ønsker at udfordre skolemobning uden at udstøde og marginalisere børn i skolens fællesskaber. Metoden træner de professionelle i at tænke anderledes om mobning, end de muligvis har gjort tidligere.

Metoden indeholder fire trin:

- 1) Sagen drøftes.** Her udveksles oplysninger om, hvad der er sket og hvem der er involveret. Herefter sættes der parentes om de nævnte personer og teamet går videre til trin to.
- 2) Klassens sociale portræt udarbejdes.** Der stilles en række spørgsmål, som er rettet mod den klasse, hvori der forekommer mobning. Spørgsmålene handler om klassens sociale liv, og formålet er at øge de professionelles viden om forskellige forhold i klassen, som lader til at udgøre konkrete betingelser og betydninger for elevernes individuelle og fælles handlinger.
- 3) Beslutninger om tiltag.** På baggrund af besvarelsen i trin 2 tages der konkrete beslutninger om aktiviteter, der udfordrer sociale processer i klassen, som isolerer eller udstøder enkelte elever eller elevgrupper.
- 4) Parentesen ophæves igen** – og teamet arbejder på hvordan enkelte elever eventuelt kan hjælpes og støttes i processen.

Metodens kronologi

- Parentesmetodens kronologi følger rationale om, at individer handler på baggrund af deres *betingelser*, og klassens liv og kultur er netop de betingelser, der bør arbejdes med, når der opstår mobning.
- Indsats på klasse- og individniveau kan godt ske samtidig, men det er vigtigt at starte på fællesskabsniveau, inden der indtænkes særlig støtte til enkelte elever.

Hansen (2016)

(parentesmetoden) - oversigt	
Trin	Hjælpespørgsmål, bud og ideer
1. Sagen drøftes	Hvad drejer sagen sig om? Hvem drejer sagen sig om? Sæt parentes om aktanterne i sagen
2. Klassens sociale portræt udarbejdes (den beskrivende del)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvad synes det (u)formelle elevfællesskab at være optaget af i øjeblikket? (Hvilke lege, interesser eller aktiviteter finder sted?) 2. Har eleverne delt sig op i uformelle grupper? Hvordan kan gruppernes aktiviteter beskrives? 3. Er der ensomme elever eller elever, som går meget rundt alene? 4. Er der konflikter og magtkampe i elevgruppen, som har bidt sig fast? 5. Er der anspændthed mellem eleverne? (Elever, der holder sig tilbage også skolefagligt? Tavse elever?) 6. Hvordan fordeler mulig skolelyst og skolelede sig i elevgruppen? 7. Hvordan kan relationerne mellem lærer-pædagog-team og elev-gruppe beskrives? 8. Hvordan samarbejder lærer-pædagog-teamet indbyrdes om klassens sociale liv? 9. Har det været hyppige elevudskift og lærerskift? 10. (Åben).
3. Mulige beslutninger om tiltag ud fra besvarelser af spørgsmål på trin 2 (den handlende del)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fokuser på sammenholdsaktiviteter for klassen ved intensivring og styrkelse af fællesskabende didaktikker. 2. Udfordre isolation og ensomhed i klassen. 3. "Ny start" i form af at overskride gamle konflikter og fjendskaber i elevgruppen. 4. Igangsætte initiativer for at udvikle mere dynamiske relationer mellem lærere og elever. 5. Igangsætte initiativer for at styrke samarbejdet i lærer-pædagog-teamet. Eventuelt ny sammensætning af teamet? 6. Forældregruppen/kontaktforældre opfordres til at igangsætte fælles lege- og aktivitetsaftaler. 7. (Åben).
4. Tilbage til den eller de direkte ramte personer (den handlende del)	Hvordan kan de ramte personer støttes (ekstra) i processen?

Drøftelse: (Parentesmetoden)

Vælg et af følgende:

Tag udgangspunkt i én af dine klasser og lav en analyse med udgangspunkt i metoden.

Tag udgangspunkt i metoden: Hvordan kan denne give mening at anvende i din praksis?

ucn act2learn

Fællesskabende didaktikker

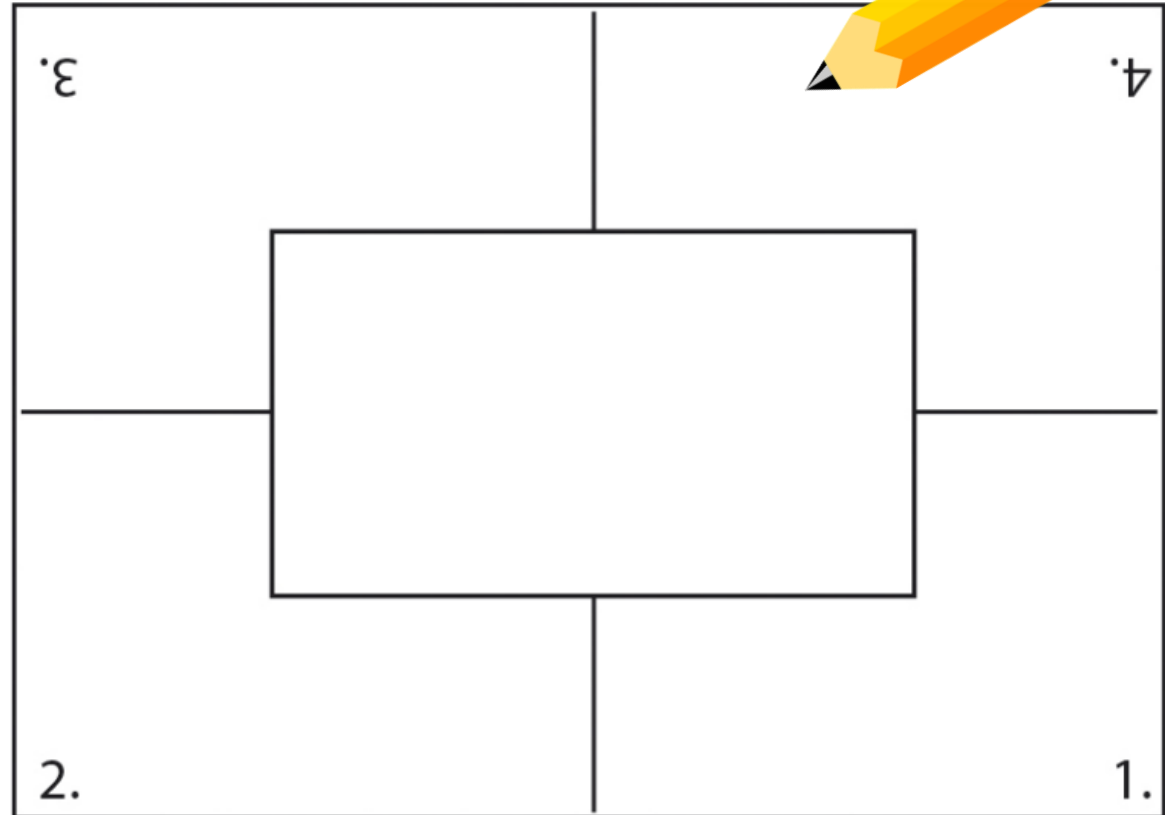
Pernille Nielsen
UCN act2learn Pædagogik og Læring

 **Den Mangfoldige
Folkeskole**

Eksempler på fællesskabende aktiviteter

Hvilke aktiviteter i undervisningen ser du som fællesskabende?

Kom med konkrete eksempler.

”Der er stor forskel på at være velkommen og betydningsfuld og at være accepteret, men unødvendig for fællesskabet.”

(Fisker, 2023)

Fællesskabende didaktikker

- Teoretisk begreb der er udviklet inden for mobbeforskning (eXbus, DPU) – **Helle Rabøl Hansen og Dorte Marie Søndergaard.**
- Udspringer af faglige intentioner om at omsætte nyere teoretiske fællesskabsforståelser af mobning til antimobbende praksisser.
- Ambitionen er at placere indsats for skoletrivsel i skolens kerneopgave: **undervisningen.**
- Det fællesskabende ligger ikke ud over eller ved siden af fagligheden, men forstås som **integrerede elementer** i den almene undervisning.
- Bidrager til at udvikle (eller vedligeholde) trygge læringsfællesskaber.

Helle Rabøl
Hansen, Ph.d.

”...udvikle måder, veje, indhold, kultur og relationer i skolegang – der samler elevfællesskabet om det at deltage i undervisningen virke, visdom og vi.”

Hansen, H.R. (2022)

Børnesyn og læringssyn hænger sammen

Børnesyn:

Det perspektiv vi har på børn, og hvordan vi møder dem.

Pædagogik
og
didaktik

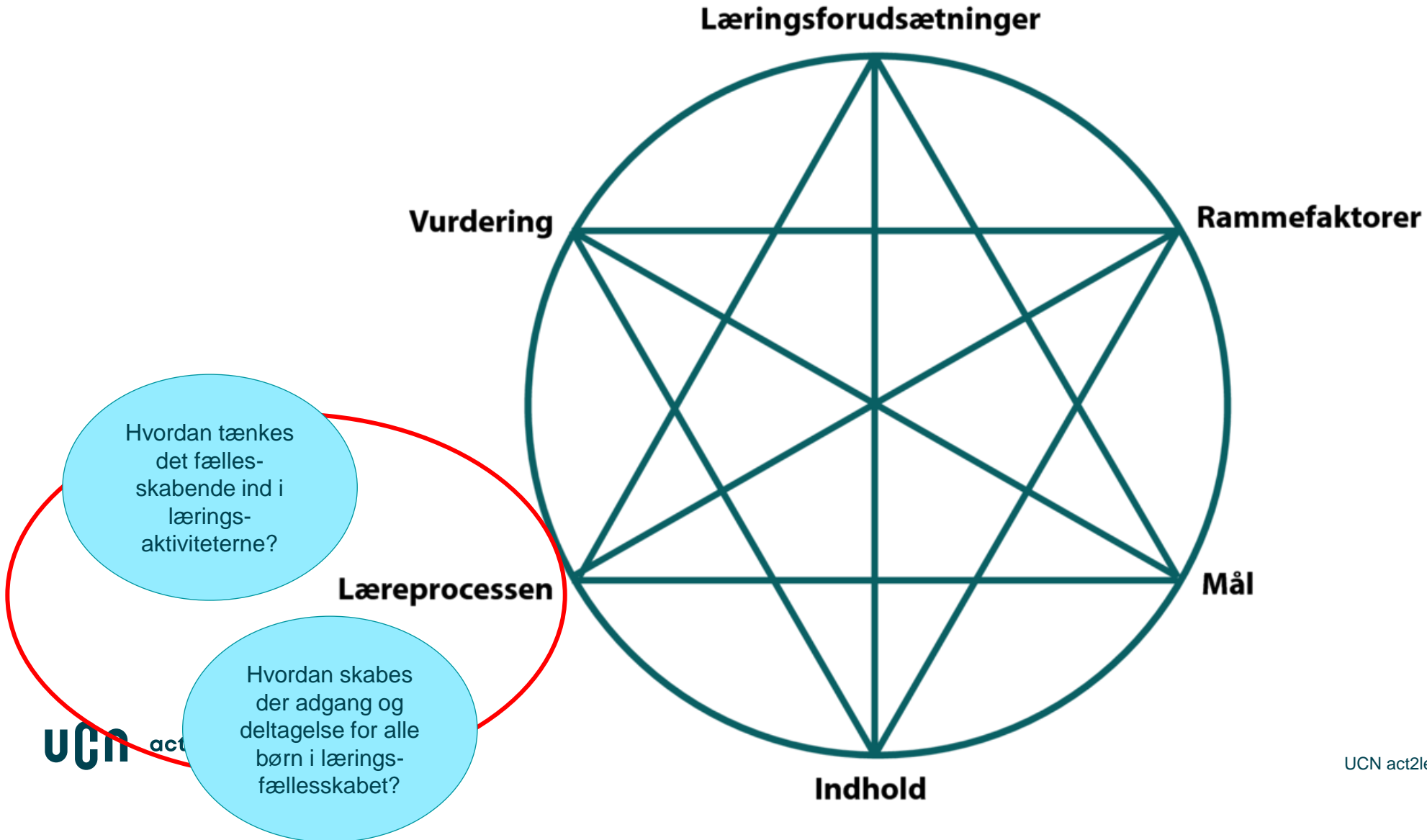
Læringssyn:

Det perspektiv vi har på, hvad der skal til for at alle børn kan lære i undervisningen.

”Når den didaktiske dimension – altså undervisningen – ikke er en del af inkluderingsdiskussionen, kan det medvirke til at cementere en forestilling om, at læreres arbejde kan opdeles i forskellige aktiviteter. Nogle aktiviteter angår undervisning/læring, og andre angår det sociale fællesskab eller trivslen. Arbejdsopgaverne tænkes som adskilte og som nogle, enten lærerne eller andre faggrupper tager sig af på forskellige tidspunkter og steder.”

Hedegaard-Sørensen 2022

Deltagelsesmuligheder i læringsfællesskabet

Didaktisk inklusionsforståelse (Florian og Black-Hawkins)

*”...undervisningen skal tilpasses, så den retter sig mod alle lærende. Der skal altså ikke tænkes i et 'de fleste' og 'de få', hvor 'de få' skal tilbydes noget ekstra eller noget særligt. Derudover slås det fast, at inklusion forudsætter en undervisningsplanlægning, der har elevgruppens diversitet som centralt omdrejningspunkt. At lave særlige indsatser for enkelte elever, baseret på individuelle diagnoser eller afvigelser, betegnes som stigmatiserende og ekskluderende over for disse. Inklusion og deltagelse ses som mere end dét at være placeret i et læringsmiljø sammen med andre; nemlig som **at være aktivt deltagende i såvel undervisning som i andre aktiviteter i skolen.**”*
(Florian & Black-Hawkins 2011: 818)

Deltagelse i inkluderende læringsfællesskaber

Fællesskabende didaktikker:

”Med fællesskabende didaktik peges der på, at selve de didaktiske greb kan være fællesskabende (eller det modsatte). Den aktivitet, som læreren sætter i værk, som led i den faglige undervisning, kan være afgørende for, at børn får mulighed for at indtage værdifulde eller nye positioner i forhold til hinanden, fordi det at gøre noget sammen i sig selv kan udgøre et fællesskab.”

(Basse Fisker, 2022)

Fællesskabende didaktik er både konkrete pædagogiske/didaktiske greb, som er rettet mod de inkluderende læringsmiljøer, og en sikring af alle børns ret til at være værdifulde deltagere i meningsfulde fællesskaber.

Case: Victor

”Klassen skal arbejde i grupper, og læreren fortæller dem, at de selv må vælge, hvem de vil være sammen med. Mens læreren gennemgår opgaven, sendes der blikke rundt mellem børnene i klassen, og grupperne er lavet, inden læreren er færdig med at tale. Victor har ligesom alle de andre elever kigget rundt i klassen, men ingen andre børn har søgt Victors blik. Læreren beder dem om at sætte sig sammen. Victor bliver siddende på sin plads, da de andre søger sammen i grupper. Efter lidt tid rejser Victor sig og begynder at gå rundt i klassen, han forsøger at komme i kontakt med et par grupper, men han inviteres ikke ind. En gruppe kalder på læreren og siger, at Victor driller dem. Læreren beder Victor om at stoppe. Til sidst sætter Victor sig på sin plads. Han finder en saks og begynder at klippe i sin mappe, herefter vipper han på stolen, og det giver en høj lyd, hver gang stolen rammer gulvet. Læreren får øje på Victor og siger, at han skal finde en gruppe og være med. Victor siger irriteret, at han ikke gider at være med, fordi opgaverne er dumme og barnlige. Et par af de andre drenge griner. Læreren og Victor ender i en konflikt, og til sidst siger læreren, at så må Victor lave det selv.”

Den fællesskabende tanke får en modsat effekt – og Victors vanskeligheder opstår i relation til den sociale sammenhæng, han indgår i.

Didaktiske greb der fremmer deltagelse i fællesskabet

Rammer og struktur – inden undervisningens start:

- Måden, skoledagen begynder på: Er læreren til stede i klassen, når klokken ringer? Hilser læreren på hver enkelt barn?
- Er forventningerne tydelige: Hvor skal man sidde? Gør læreren det klart, hvilken time der starter nu? Har læreren skabt fælles opmærksomhed, inden det fortælles, hvad timen bringer?

Rammer og struktur – som ligger tæt på undervisningen:

- Hvordan introducerer læreren undervisningens formål, indhold, struktur, skaber sammenhæng til det, klassen tidligere har arbejdet med, forklarer eleverne, hvordan de skal arbejde, og hvad forventningen er til både proces og udbytte?
- Hvordan samler læreren løbende op, afslutter og afrunder undervisningen?

Rammer og struktur – måden undervisningen foregår på:

- Hvordan skabes der variation, differentiering mellem aktiviteter, faglige niveauer, behov for forskelligt tempo og skaber glidende og tydelige overgange mellem aktiviteter og arbejdsformer?
- Hvordan anvendes fællesskabende samarbejdsformer som fx gruppearbejde, og hvilke overvejelser ligger bag gruppesammensætningerne?

Eksempler på gruppearbejde

Kooperative læreprocesser:

”...handler om, at eleverne igennem en arbejdsdeling løser en fælles opgave. Hver person er ansvarlig for en del af opgaven, og hver person bidrager til fællesskabet med sin viden og spidskompetence... man kan udnytte elevernes forskellighed som ressourcer og arbejde bevidst med at opbygge inkluderende fællesskaber, som handler om, at den enkelte oplever sig som en betydningsfuld deltager.”

Eksempel fra fagdagen.

Kollaborative læreprocesser:

”...kan forstås som processer, hvor eleverne i fællesskab konstruerer viden. Videnkonstruktionen er baseret på dialog og gensidig forpligtelse hos eleverne... Der opstår en dynamisk proces, hvor eleverne igennem aktiv deltagelse bidrager til det fælles produkt eller mål. Alle lærer af hinanden, der bygges ovenpå andres ideer og erfaringer, og på denne måde øges den fælles viden og kompetence, som er til stede i fællesskabet. .”

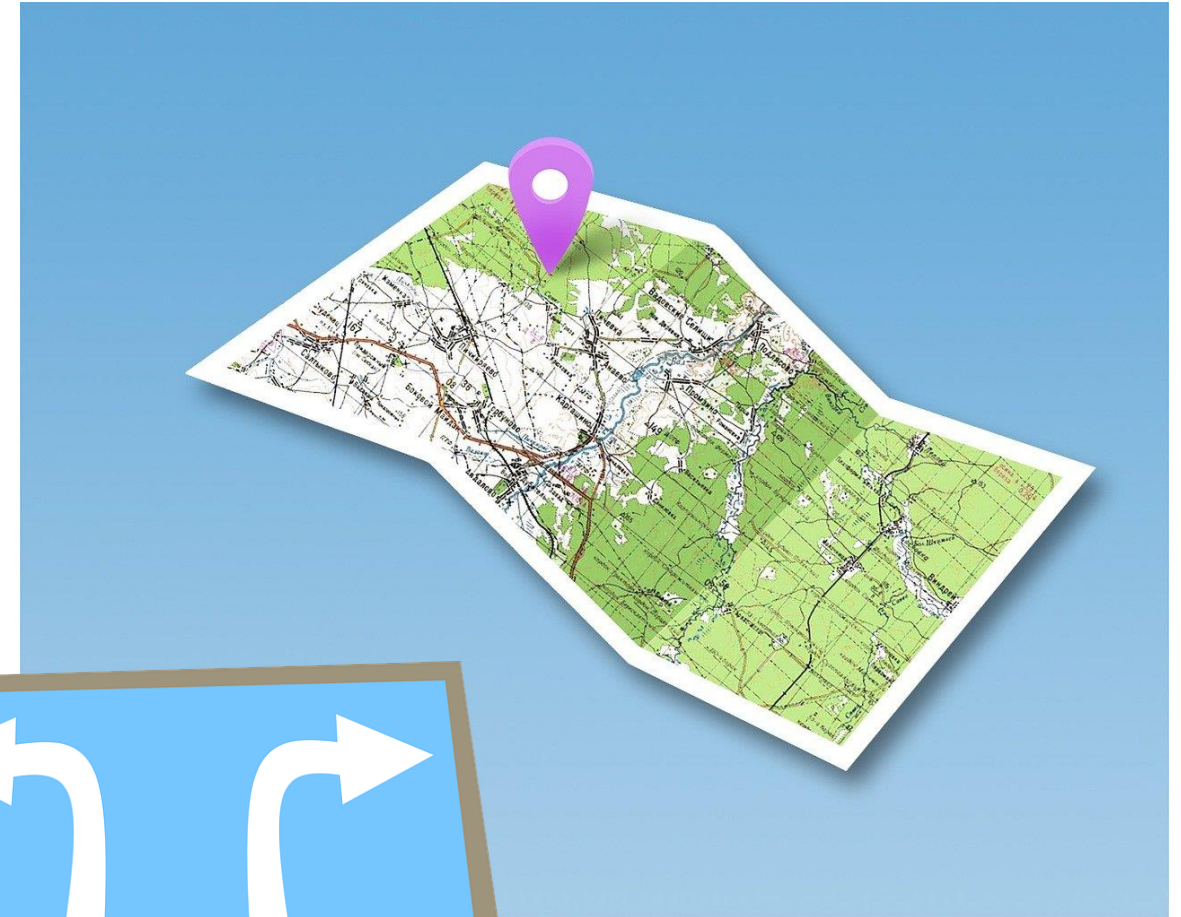
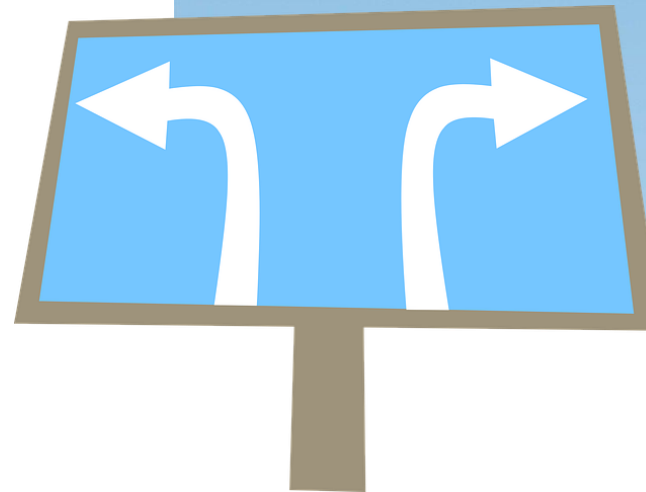
Case: Engelsk i udskolingen – turguides i USA

Målet med opgaven:

- At få viden om et sted i USA.
- At kunne præsentere viden om stedet.

Lærerens refleksioner vedrørende didaktiske valg:

Hvornår skaber jeg mulighed
for deltagelse, og hvornår
ekskluderer jeg børn gennem
mine didaktiske valg?

Refleksionsspørgsmål i forhold til det fællesskabende

Hvordan kan jeg gennem mine didaktiske valg skabe mulighed for, at:

... alle børn har mulighed for at deltage.

... at læring sker sammen med andre.

... børnene har valgmuligheder.

... at børnene har mulighed for at skabe noget sammen, og hvor alle har mulighed for at bidrage med viden og perspektiver.

Drøftelse

Hvornår oplever I, at didaktiske og pædagogiske greb er fællesskabende – eller det modsatte?

Del konkrete eksempler fra praksis.

Analyse: Hvordan kan vi få viden om børns fællesskaber?

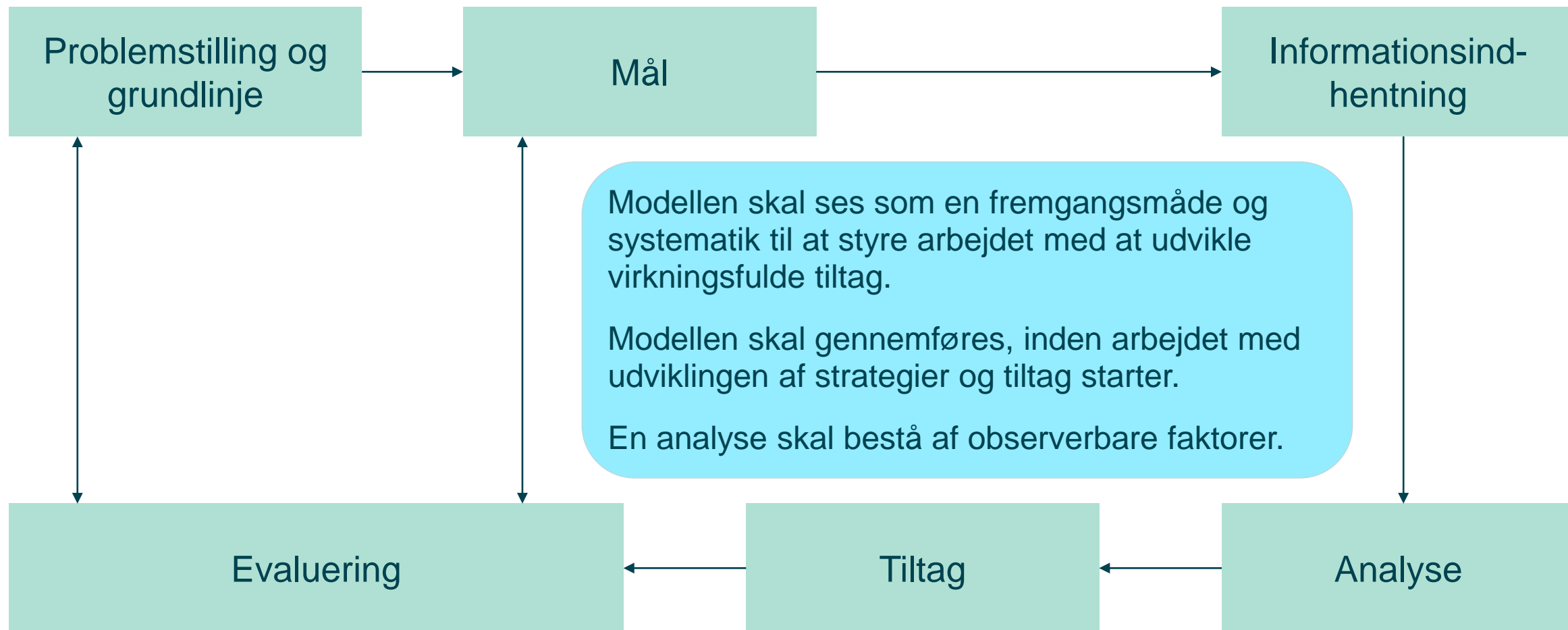
”...interventioner, der forbinder sig tæt til klassens sociale liv, ser ud til at være de indsatser, der bedst kan skabe nye deltagelsesmuligheder for børnene. Men det kan være vanskeligt for de voksne at komme til at intervenere, fordi de ikke altid har viden om hvordan

Og her kan vi eksempelvis bruge Pædagogisk Analyse...

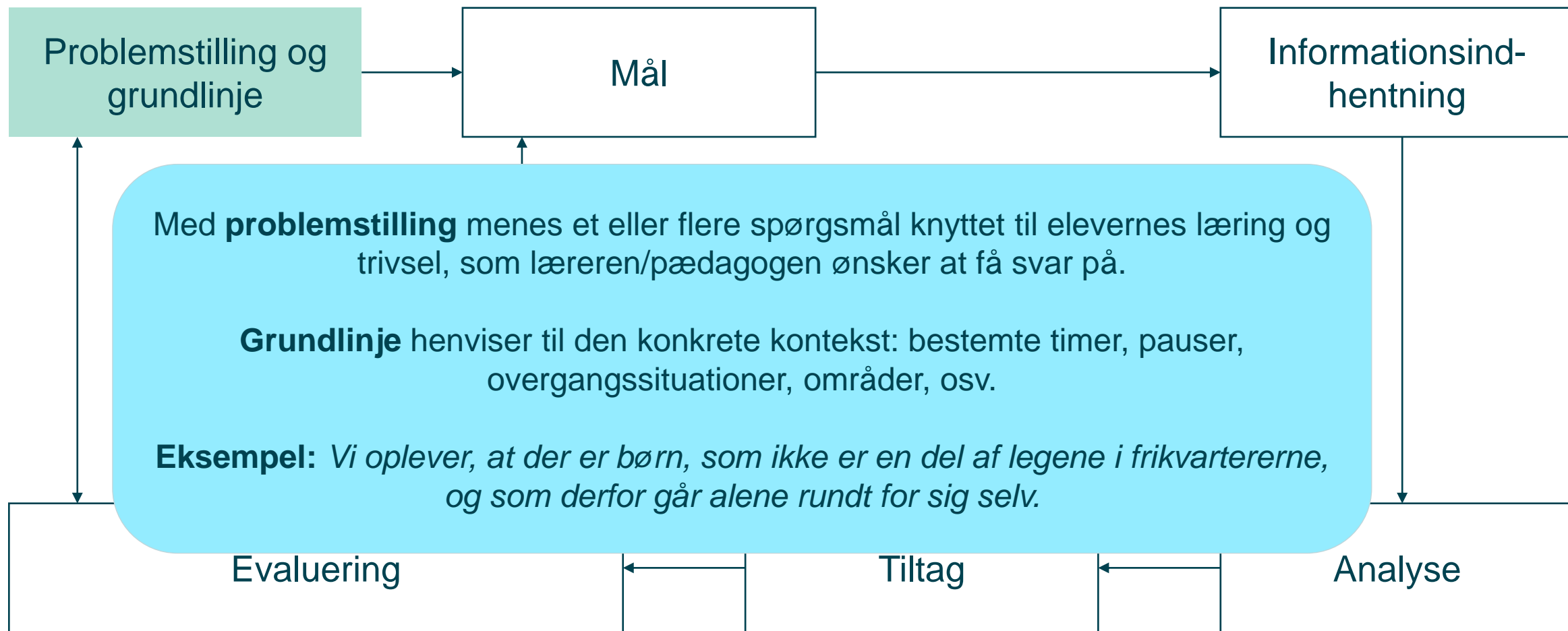
Der er behov for, at børn og voksne sammen undersøger og bidrager med deres forskellige viden om, hvad konflikter handler om, og hvordan konflikter får betydning i børns skoleliv.”

(Testmann, L., 2018)

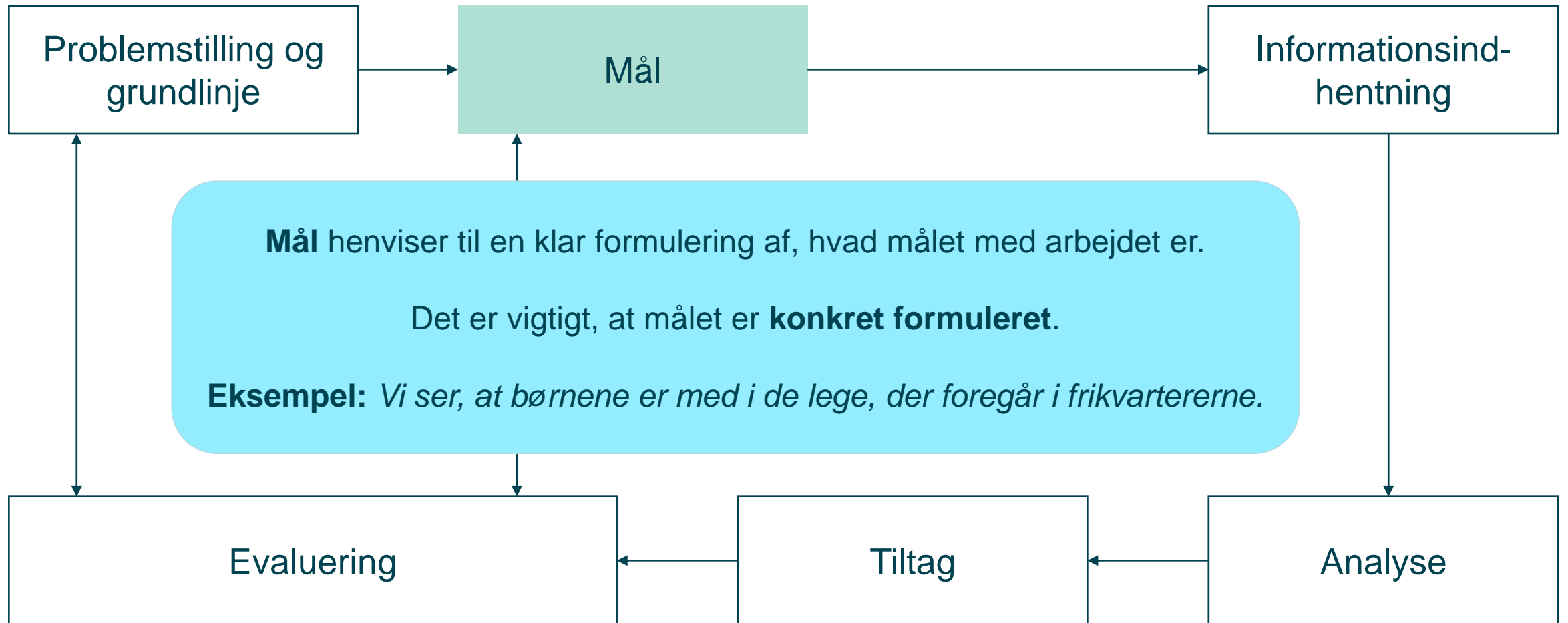
Model for pædagogisk analyse

Problemstilling og grundlinje

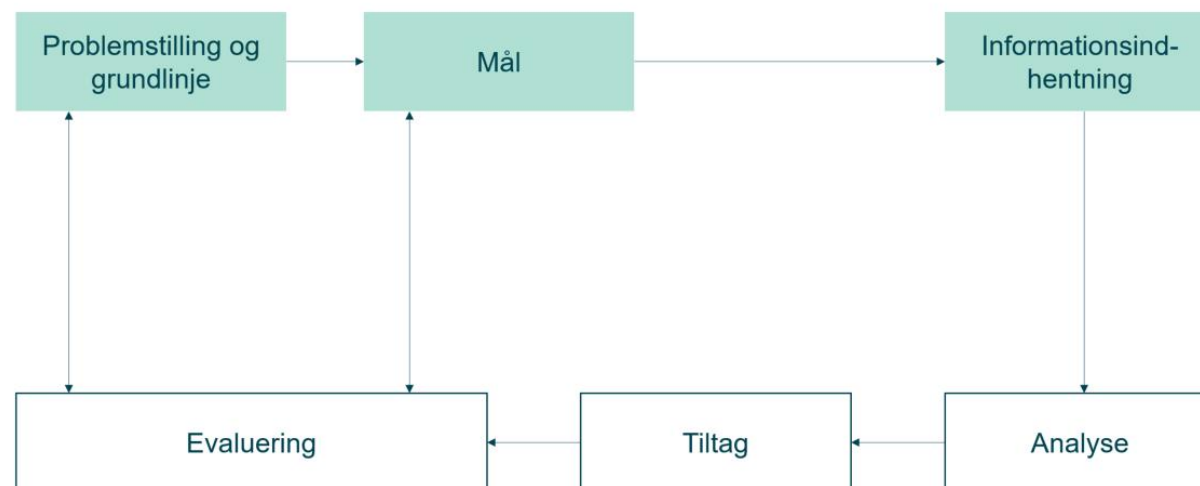
Mål

Drøftelse/refleksion

- Formulér **en problemstilling**, som I får øje på i jeres klasse, som relaterer sig til børnenes fællesskaber, det kan både være i forhold til en konkret undervisningssituation, frikvarterer eller andet.
- Formulér **et konkret mål**: Hvad ønsker I helt konkret, at målet med jeres arbejde skal være?

OBS: Vær meget konkrete i formulering af mål og hvordan i konkret vil indhente information.

Eksempler på problemstillinger

Vi oplever, at der opstår mange konflikter mellem børnene i garderoben/ overgangen mellem time og frikvarter?

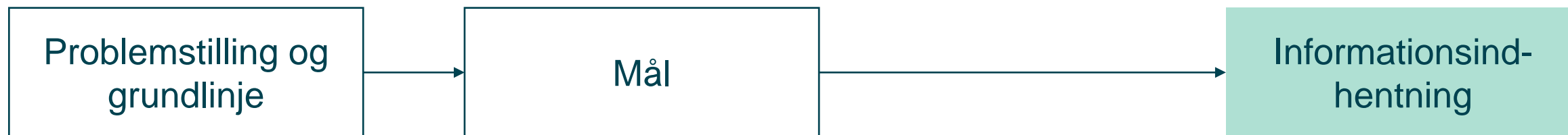
Vi oplever, at der bliver meget uro og mange konflikter mellem børnene, når de skal hente ting i deres kasser bagerst i klassen?

Vi oplever, at børnene skubber/slår til hinanden, når de søger kontakt, eller taler hårdt til hinanden.

Vi oplever, at der i de fælles snakke på klassen, kun er få elever, som siger noget højt.

Vi oplever, at gruppearbejde ofte ender i kaos eller konflikt i dansktimerne.

Informationsindhentning

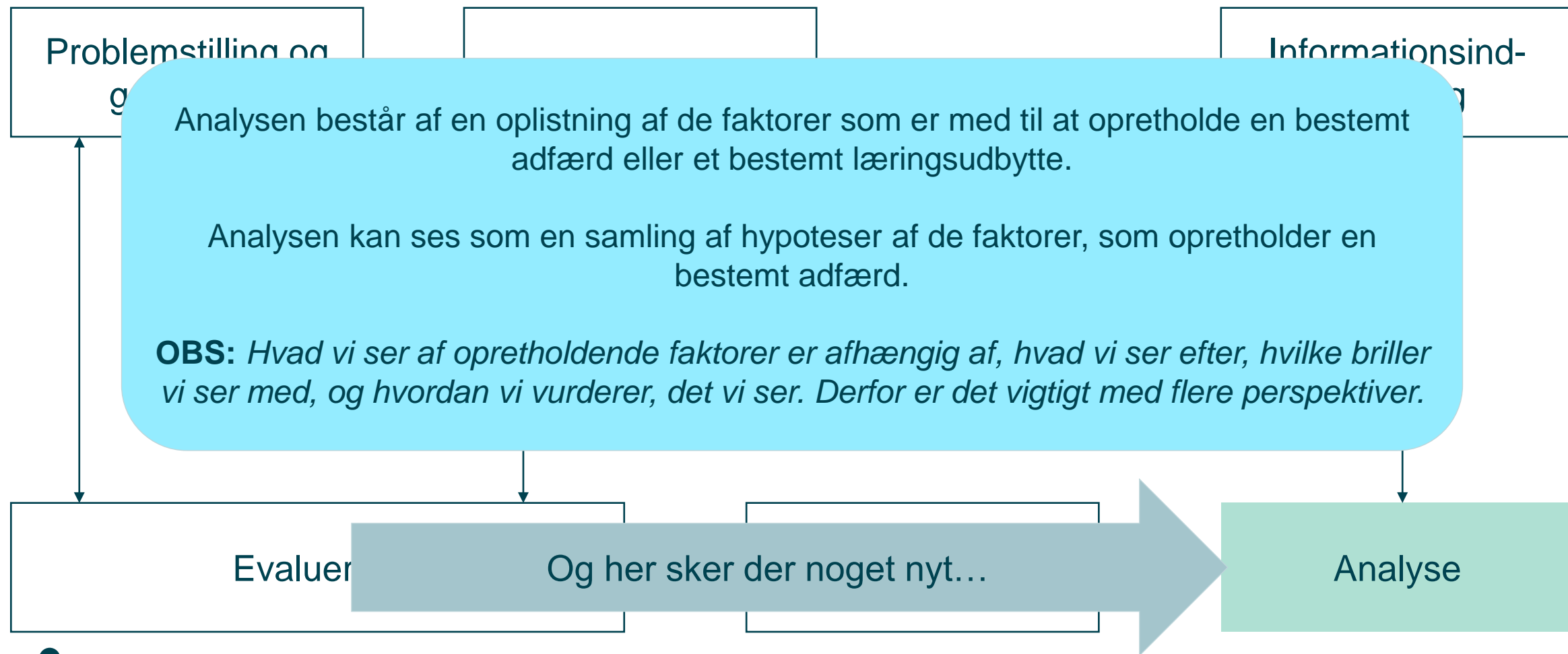
Informationsindhentning handler om at få information om det, som den pædagogiske analyse handler om: observationer, samtaler og forskellige perspektiver i personalegruppen, forældresamtaler, prøver, osv.

Centralt i teorien er, at alle elever er aktører i forskellige læringsituationer, og at de handler på baggrund af, hvordan de opfatter situationen.

Derfor er det vigtigt at få indblik i elevens perspektiv.

Eksempel: Observation af børnegrupperne i overgangen fra time til frikvartererne og i frikvartererne. Børnene udfylder relationscirklen, efterfulgt af børnesamtaler om legerelationer, og hvad de leger (og godt kan lide at lege i frikvartererne).

Analyse

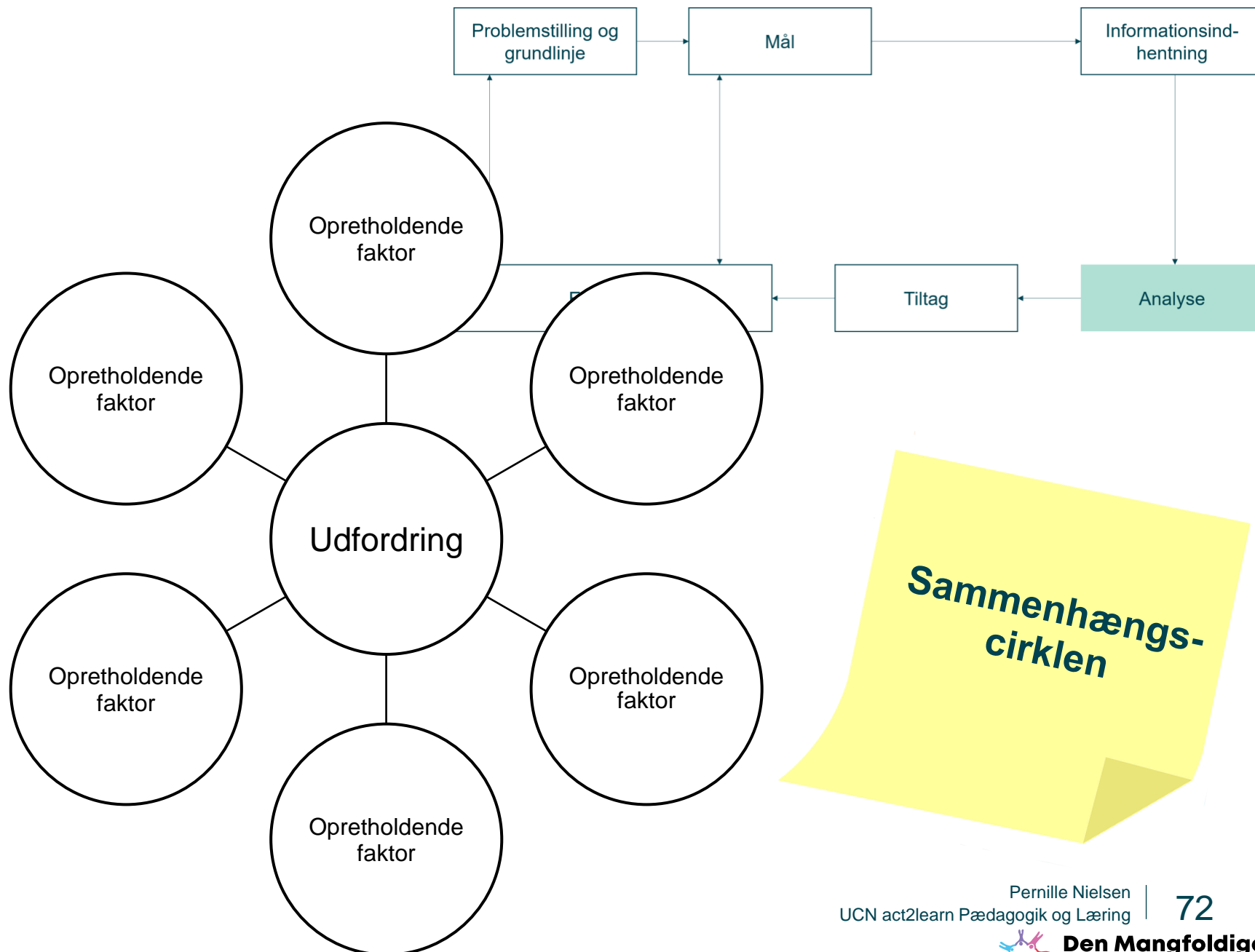

Analyse

EKS.

Vi oplever, at der er børn, som ikke er en del af legene i frikvarterne, og som derfor går rundt alene for sig selv.

Opretholdende faktorer anvendes i modellens analyse-fase. Hvilke faktorer er medvirkende til, at problemet opretholdes?

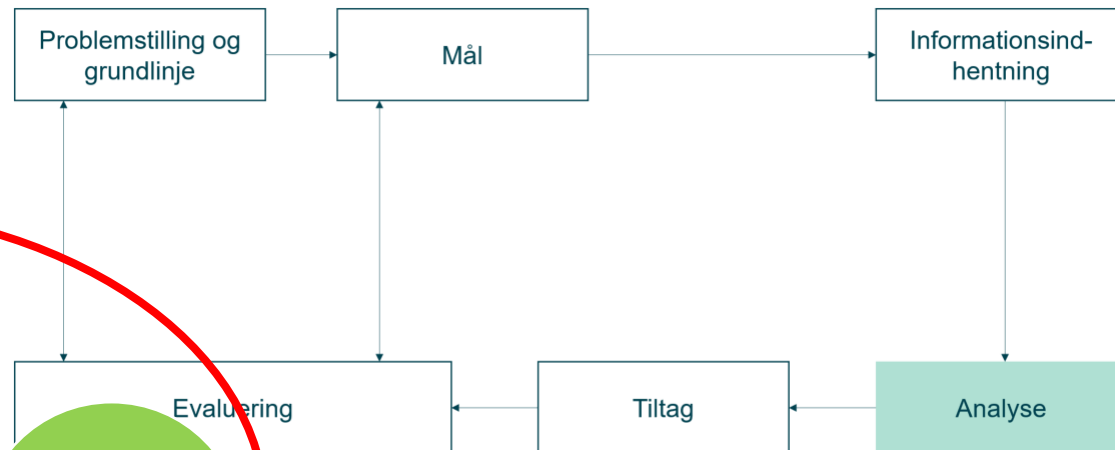
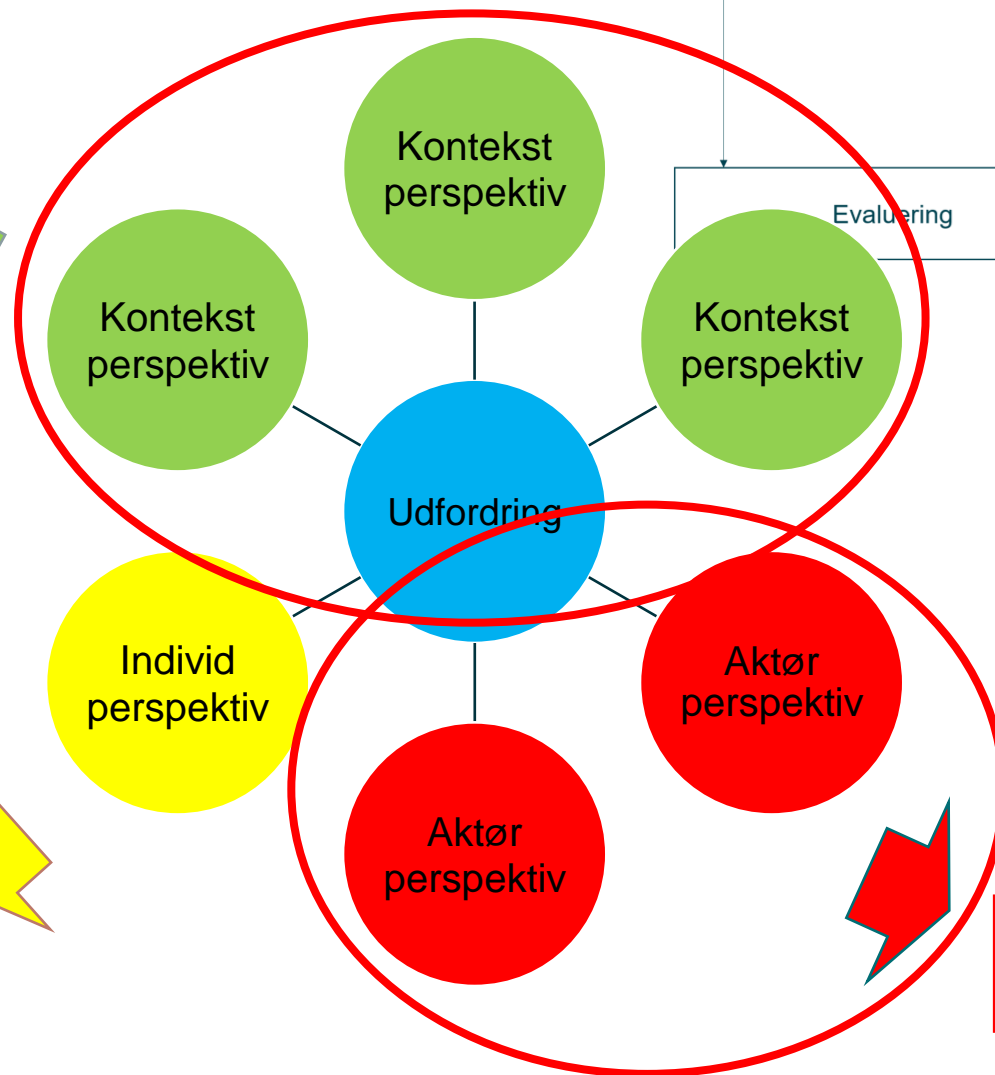
Analyse

Fokus på læringsmiljøet og undervisningen

EKS.

Vi oplever, at der er børn, som ikke er en del af legene i frikvarterne, og som derfor går rundt alene for sig selv.

Fokus på elevernes forudsætninger og vanskeligheder

Problemstillinger skal altid analyseres ud fra alle tre perspektiver, med særlig vægt på **aktør- og kontekstperspektivet.**

Barnets/børnenes perspektiv(er)

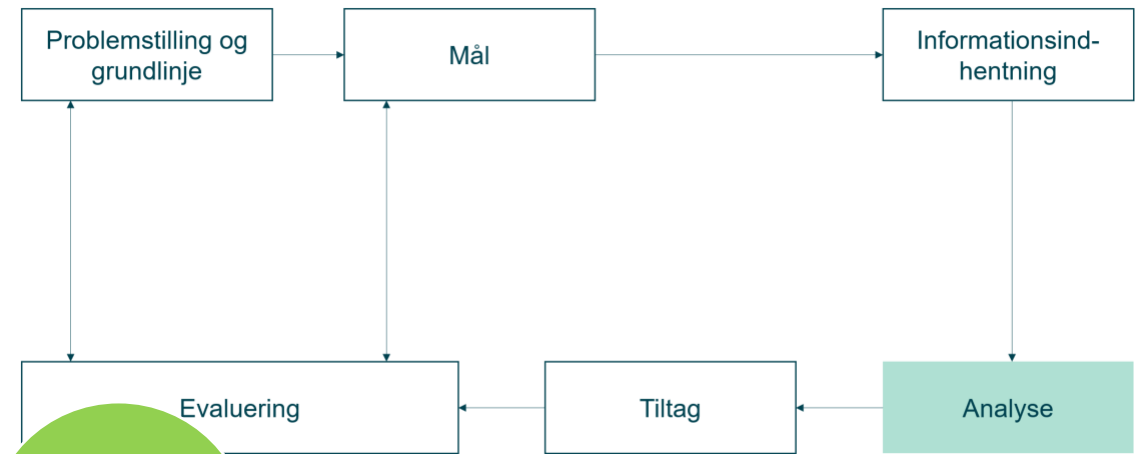
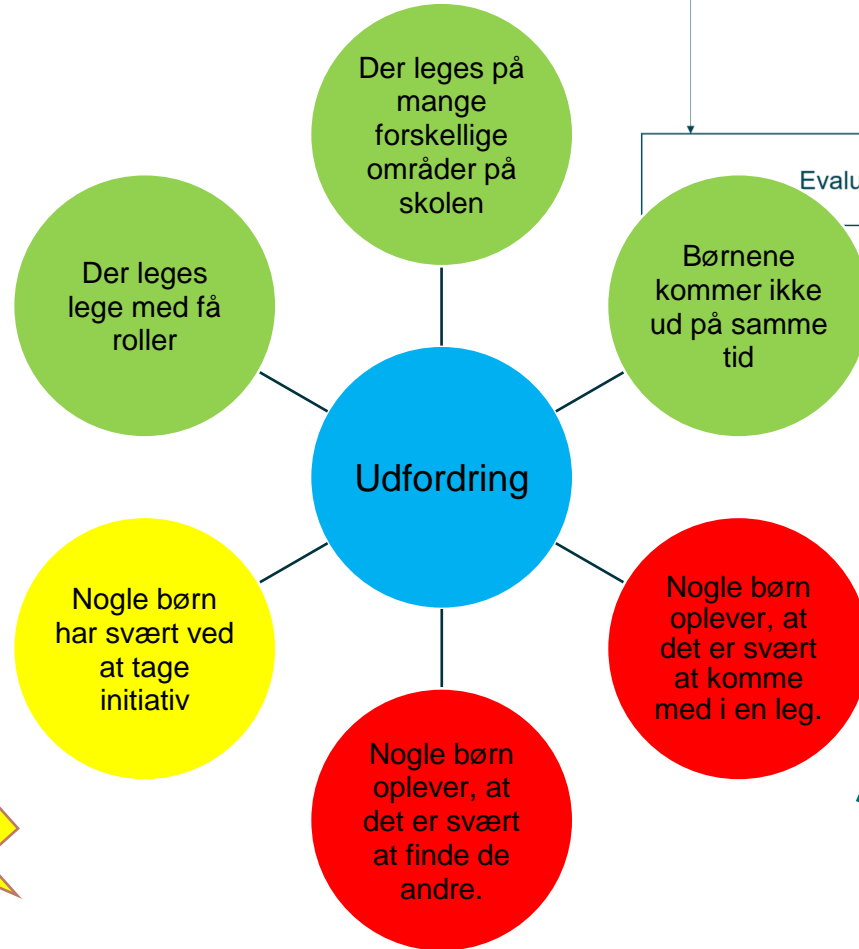
Analyse

Fokus på læringsmiljøet og undervisningen

EKS.

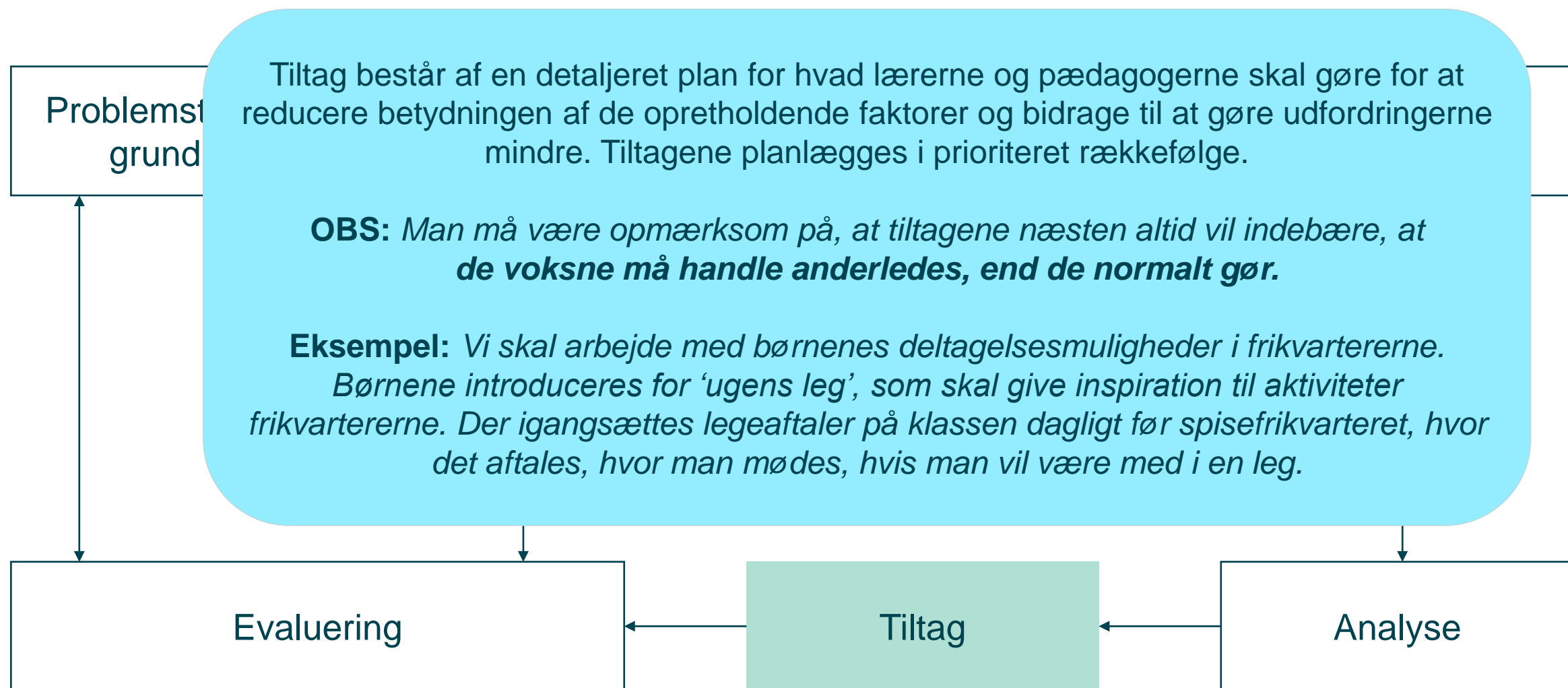
Vi oplever, at der er børn, som ikke er en del af legene i frikvarterne, og som derfor går rundt alene for sig selv.

Fokus på elevernes forudsætninger og vanskeligheder

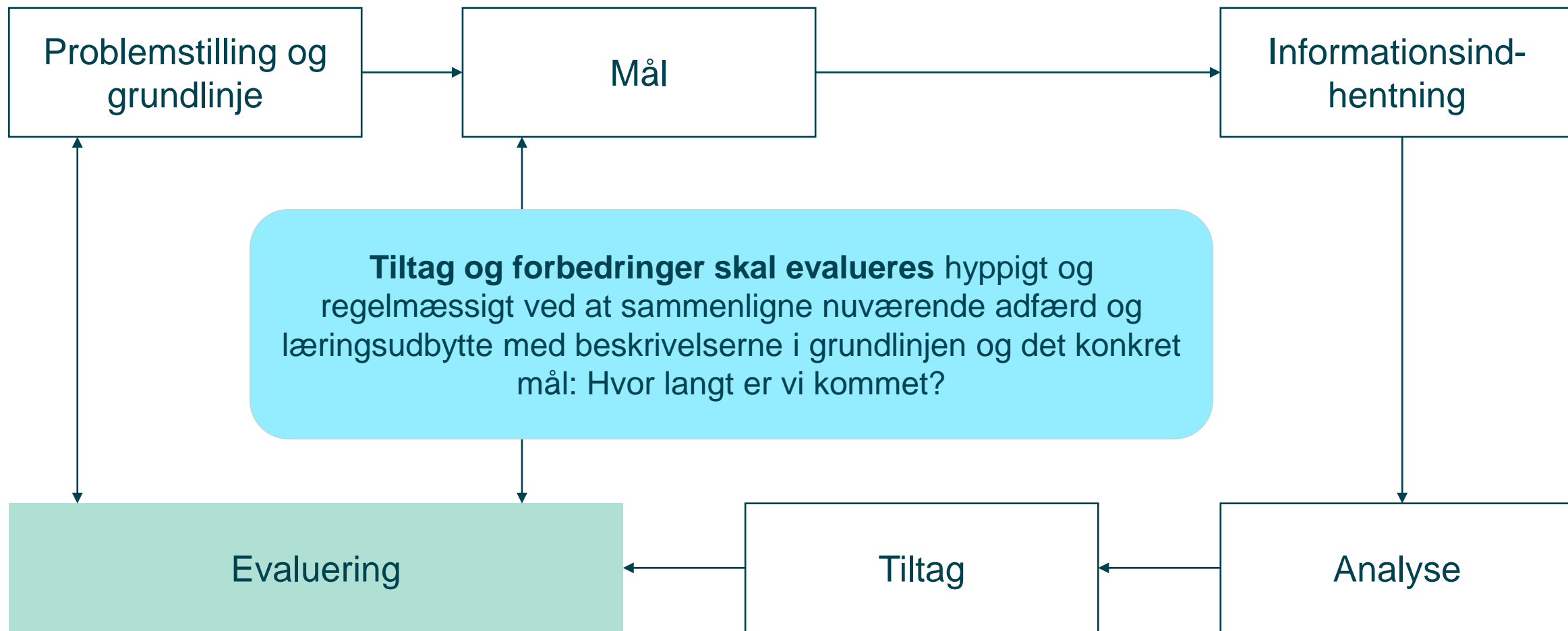

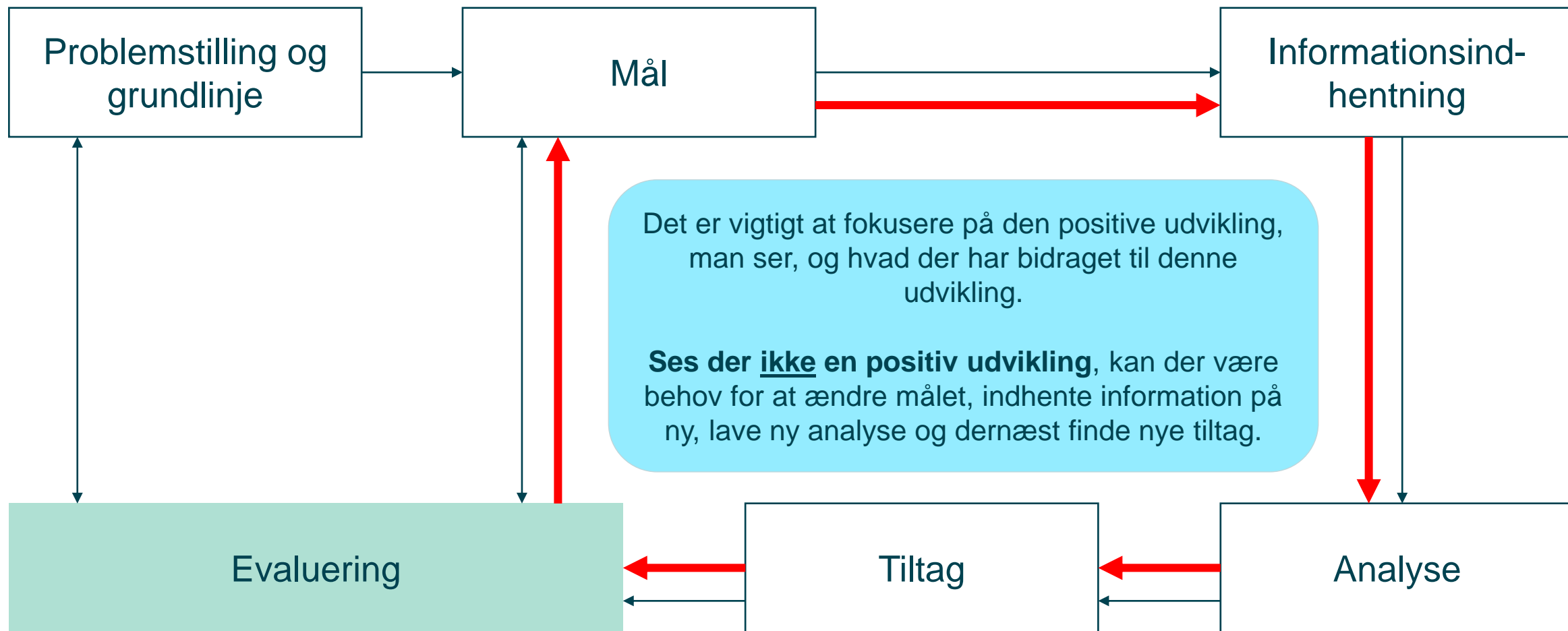
Barnets/børnenes perspektiv(er)

Tiltag

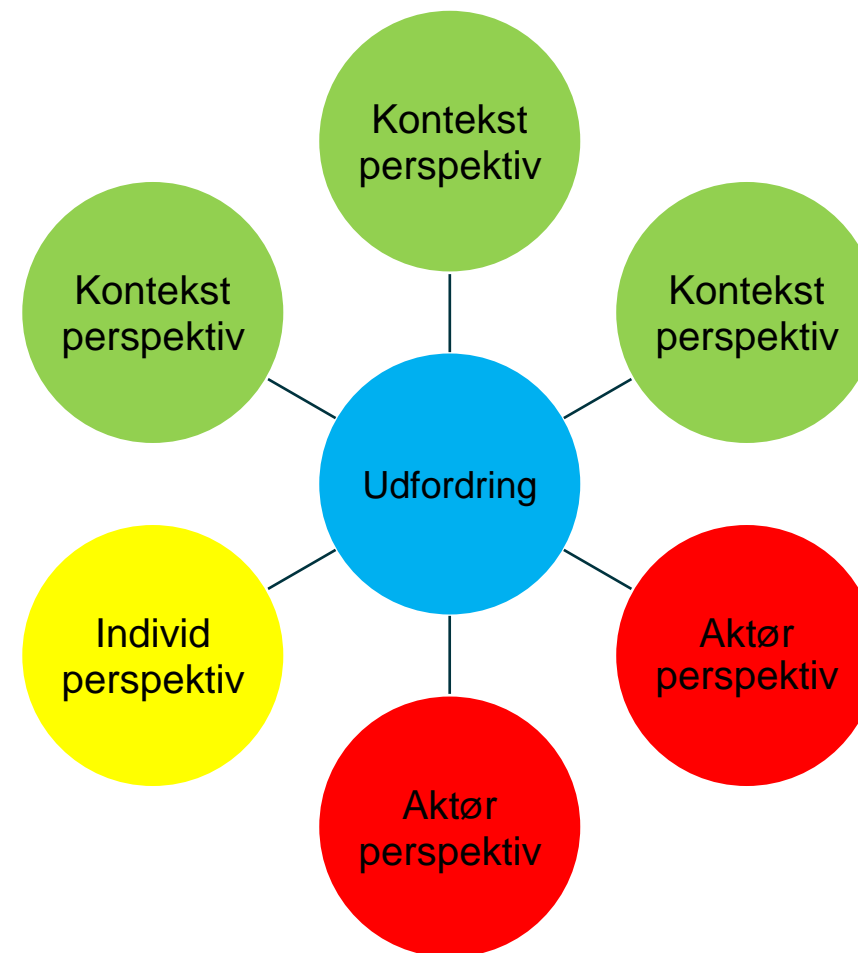
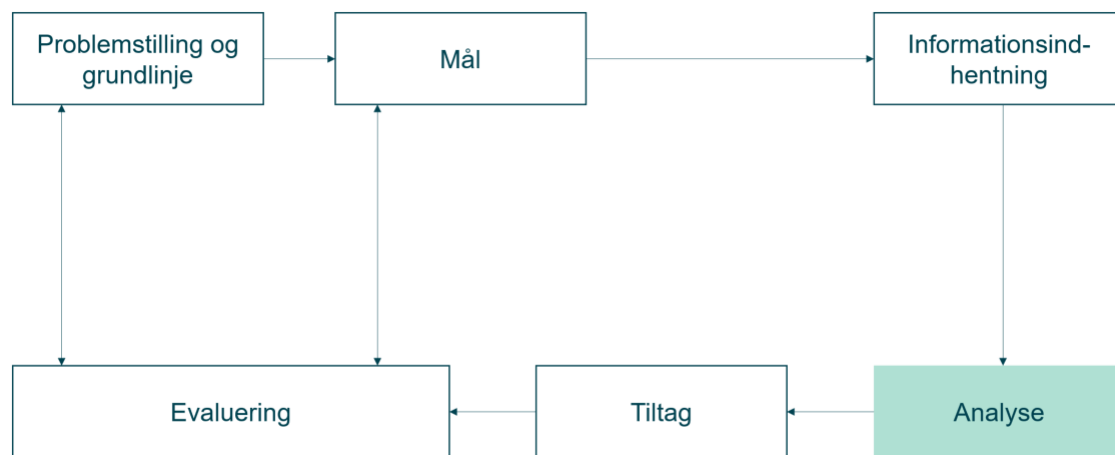
Evaluering

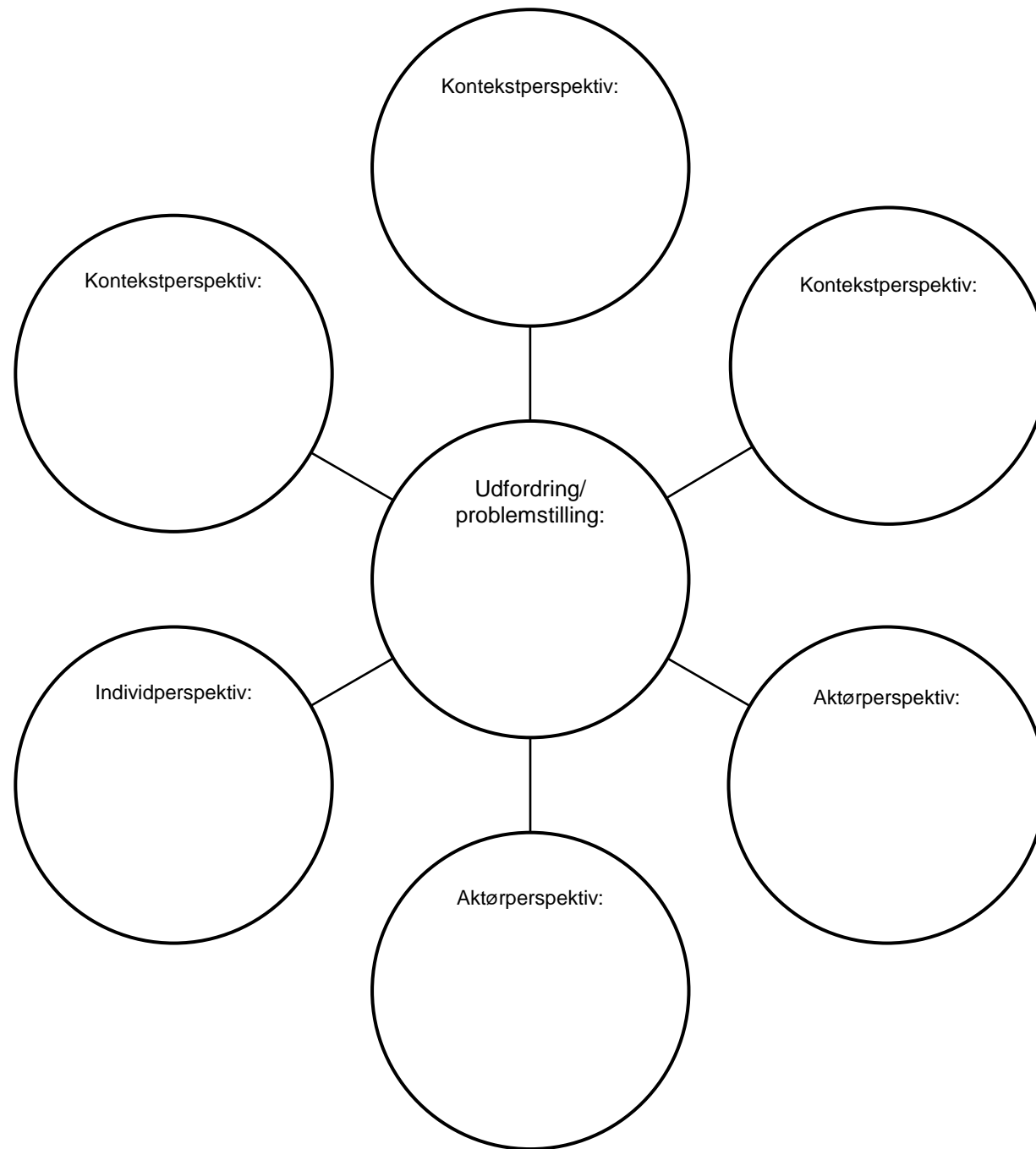

Drøftelse: Pædagogisk Analyse

Hvordan tænker du, at det kan give mening af anvende Pædagogisk Analyse i din praksis?

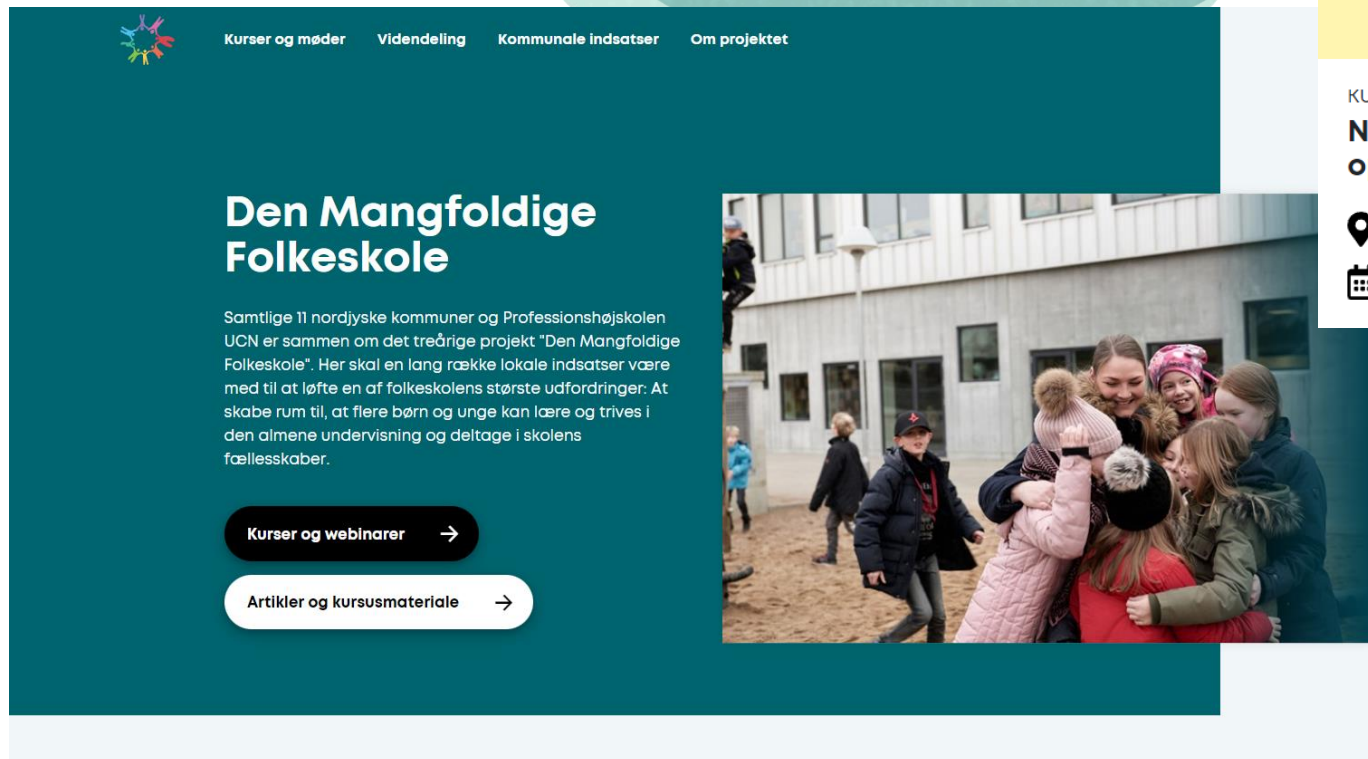
VIDENSFLOW: Den Mangfoldige Folkeskole

Litteraturliste

- Basse Fisker, T. (2022). Det særlige og det fælles(skabende). I H. Rabøl Hansen, T. Nørregaard Rasmussen, & A. Søndberg, *Fællesskabende didaktikker* (s. 24-38). Aarhus: KvaN.
- Hansen, H. R. & Kjær, B. (2023) *Skoleklasseliv og sociale overlevelseskampe* i Schleicher, A. B. & Schleicher S. B (2023) *Specialpædagogik – en fagdidaktik*. Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, H. R. (2016) *Parentesmetoden – tænkestrategier mod mobning*. Dafolo
- Hansen, H. R. (2014). Fællesskabende didaktikker. I *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*.
- Hansen, H. R. (2013) "Jeg kan ikke se det" *Lærerpraksis og mobbeforståelser* i Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (red) (2013) *Mobning gentænkt*. Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, H. R. (2022) *En didaktik, der leder efter sin mening* i Hansen R. H. m.fl. (2022) *Fællesskabende didaktikker*. KvaN
- Hansen, H. J., Jensen, R. C., Molbæk, M., & Schmidt, M. C. (2020). *Samarbejdsprocesser om inklusion og eksklusion*.
- Højholt, C., & Kousholt, D. (2018). *Konflikter om børns skoleliv*. Dansk Psykologisk forlag.
- Kousholt, D., & Testmann, L. (2019). Børns sociale deltagelse og fællesskaber. I T. Holst Mortensen, *Pædagogiske miljøer og aktiviteter* (s. 57-75). Akademisk Forlag.
- Madsen, C. (2014): Fællesskabende didaktikker og fleksible læringsmiljøer. Artikel i: *Det Postmoderne Lederliv*, UCN, s. 62-71
- Mardahl-Hansen, T., Schwartz, I., & Tybjerg, G. (2020). *Tværfagligt samarbejde om inklusion i skolens læringsfællesskaber*. Syddansk Universitetsforlag.
- Nordahl, T. (2011). *LP-modellens vidensgrundlag*. Dafolo.
- Nordahl, T. (2014). *Anvendelse af pædagogisk analyse - beskrivelse af en pædagogisk analysemodel til brug i skolen*. Dafolo.
- Nordahl, T., & Overland, T. (2021). *Tilpasset oplæring og inkluderende støttesystemer*. Oslo: Gyldendal.

Tak for i dag!

Kurser og møder Videndeling Kommunale indsatser Om projektet

Den Mangfoldige Folkeskole

Samtlige 11 nordjyske kommuner og Professionshøjskolen UCN er sammen om det treårige projekt "Den Mangfoldige Folkeskole". Her skal en lang række lokale indsatser være med til at løfte en af folkeskolens største udfordringer: At skabe rum til, at flere børn og unge kan lære og trives i den almene undervisning og deltage i skolens fællesskaber.

Kurser og webinarer →

Artikler og kursusmateriale →

<https://www.denmangfoldigefolkeskole.dk/>

KURSUS

Når elevers adfærd bliver oplevet som problemadfærd

Mylius Erichsens Vej 137, Aalborg

28. maj 2024

KURSUS

Neuroplay - En kobling imellem teori og værktøjskasse i indskoling og mellemtrin

Skolevangen 45, Hjørring

30. maj 2024

TEMADAG

Deltagelsesmuligheder og inkluderende fællesskaber

Gigantium, Aalborg

03. september 2024

KURSUS

Eksekutive funktioner og fællesskabende didaktikker

Mylius Erichsens Vej 137, Aalborg

14. juni 2024